

Valós cél vagy játékszer?¹

A jogerősen hitelesített országos népszavazási kezdeményezések, a kitűzött országos népszavazási kezdeményezések, valamint a kitűzött helyi népszavazások sorsának elemzése (2014–2023)

GÁVA KRISZTIÁN²

Jelen tanulmány célja annak számbavétele, hogy a helyi és az országos népszavazási eljárást megújító, a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény (Nsztv.) hatálybalépése óta milyen tendencia figyelhető meg a hatalomgyakorlás kivételes eszközeinek használata tekintetében helyben és országos szinten. Az egységes eljárásrendszerre törekvő jogalkotás egyazon irányba mozdította-e el a helyi és az országos népszavazás intézményét, vagyis függetlenül a területi kiterjedtségtől, a kezdeményezők és az érintett választási szervek részéről hasonló magatartással és joggyakorlással találkozunk, vagy épp ellenkezőleg: attól függően, hogy helyi vagy országos népszavazási kezdeményezésről van szó, a kezdeményezések a hatályos szabályozás teremtette hasonló keretek ellenére eltérő életutat járnak be? Ebből következően pedig adódik a kérdés, hogy a népszavazási kezdeményezés sorsát determinálja-e az, hogy az milyen (települési/területi vagy országos) szinten kívánja a választópolgárokat állásfoglalásra készíteni? A népszavazási típusok egymással összevetett vizsgálata alapján arra ez eredményre jutunk, hogy míg a helyi népszavazási kezdeményezések alapvetően megőrizték az intézmény célja szerinti szándékot, addig az országos népszavazási kezdeményezések sok esetben más politikai célokat szolgálnak. Előbbiek esetében ugyanis a közösség életét érintő gyakorlati kérdésben kívánják a szuverén döntését a szervezők, azzal a céllal, hogy a közösség a szándékaik szerinti, gyakorlati következményekkel járó döntést hoz. A számok azt mutatják, hogy ha nem is az esetek többségében, de reális esély van arra, hogy a helyi népszavazási kezdeményezések célba érjenek. Ezzel szemben az Nsztv. hatálybalépése óta egyetlen választópolgárok által kezdeményezett országos népszavazási kezdeményezés sem jutott el a népszavazás kitűzéséig. Az országos népszavazási kérdések jellemzően már a hitelesítési eljáráson sem jutnak túl. Emellett azonban voltak olyan kérdések, amelyek

1 A cikket támogatta a Nemzeti Községi Tanulmányi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Választás és Képviselő Kutatóműhely.

2 Címzetes egyetemi docens, a Választás és Képviselő Kutatóműhely tagja.

esetében a szervezők megkezdhették az aláírásgyűjtést, de az nem vezetett sikerre. Ezek közül több esetben azt mutatta a szervezői „aktivitás”, hogy a kezdeményezés mögött talán nem is volt valós népszavazási szándék.

Kulcsszavak: országos népszavazás, helyi népszavazás, népszavazás kezdeményezése, népszavazási eljárás, a népszavazási törvény módosítása, népszavazáshoz való jog

Real Goal or Plaything?

An Analysis of the Fate of National Referendum Initiatives Certified with Final and Binding Effect, National Referendum Initiatives and Local Referendums the Date of Which Was Set (2014–2023)

The aim of this study is to take stock of the trend in the use of this exceptional instrument of power at local and national level since the entry into force of Act CCXXXVIII of 2013 on initiating referendums, the European Citizens' Initiative and referendum procedure (hereinafter: Nsztv.), which reformed the local and national referendum procedure. Has the legislation aimed at a unified procedural system pushed the institution of local and national referendums in the same direction, i.e. do we see similar behaviour and exercise of rights by the initiators and the electoral bodies concerned, regardless of the territorial scope, or on the contrary, depending on whether the initiative is a local or a national referendum, the initiatives follow a different path, despite the similar framework created by the legislation in force? This raises the question as to whether the fate of a referendum initiative is determined by the level at which it is intended to make the electorate take a decision (municipal/regional or national).

A comparative analysis of the types of referendums leads to the conclusion that, while local referendums have basically preserved the institutional purpose, national referendums often serve different political purposes. Indeed, in the case of the former, the organisers seek a sovereign decision on a practical issue affecting the life of the community, with the aim that the community will make a decision with practical consequences in accordance with their intentions. The figures show that, if not in the majority of cases, there is a realistic chance that local referendum initiatives will be successful. In contrast, since the entry into force of the Nsztv., no national referendum initiative initiated by voters has reached the referendum stage. National referendum questions typically do not even pass the validation procedure. However, there have been some questions where the organisers have been able to start collecting signatures but have not been successful. In several of these cases, the 'activity' of the organisers showed that there was perhaps no real intention behind the initiative.

Keywords: national referendum, local referendum, referendum initiative, referendum procedure, amendment of the referendum law, right to a referendum

Bevezetés

Az Nsztv. 2014-es hatálybalépése és 2023. december 31. között helyi népszavazást 24 kérdésben tűztek ki, míg ugyanezen időtartam alatt öt kérdésben került sor országos népszavazás tartására úgy, hogy négy kérdésben egyazon időpontban nyilvánítottak véleményt a választópolgárok.

A népszavazás jogintézményének meghatározó jellemvonását, a közvetett, képviselők útján történő hatalomgyakorláshoz képesti kivételességet teljes mértékben visszatükrözik a fenti szám adatok. Az ugyanis, hogy tíz év alatt a 3155 településen³ két tucat helyi népszavazást rendeztek, ebben a kontextusban valóban nagyon kivételesnek tűnik. Ugyanígy a kivételességet jelzi az országos népszavazások száma is, bár ez csak azért, hogy tudjuk, 2022-ben a köztársasági elnök négy kérdésben tűzött ki országos népszavazást 2022. április 3-ára, az országgyűlési képviselők 2022. évi általános választásának napjára.⁴ Vagyis ebben az esetben sem arról van szó, hogy tíz év alatt a választópolgárok közel két évente az urnákhoz járultak volna valamely, az ország sorsát érintő legfontosabb kérdésben⁵ való véleménynyilvánítás céljából, hanem arról, hogy 2014 és 2023 között a választópolgároknak összesen két alkalommal volt lehetőségük országos népszavazáson részt venni: először 2016-ban,⁶ amikor egy, majd 2022-ben amikor négy kérdésben fejthették ki az álláspontjukat.

Jelen tanulmány első részében arra keresem a választ, hogy országos szinten mi az oka a hitelesített népszavazási kérdésekhez képest csekélyebb számú megtartott népszavazásnak. Ezen belül is az egyes kezdeményezések empirikus vizsgálatával arra kívánok rámutatni, hogy a hitelesített népszavazási kérdésekből miért nem lett népszavazás, illetve érvényes népszavazás. Vajon kizárólag a szabályozásban, vagyis a jogi feltételek nehezen teljesíthetőségében keresendő az ok, vagy a kezdeményezők magatartása, a jogintézmény funkciójától eltérő személyes céljai is szerepet játszanak a népszavazás sikerre (nem) vitelében?

3 A települések száma és népessége jogállás szerint, 2022. január 1., Központi Statisztikai Hivatal. Lásd: www.ksh.hu/stadat_files/fol/hu/fol0007.html

4 „Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek köznevelési intézményben a szülő hozzájárulása nélkül szexuális irányultságokat bemutató foglalkozást tartsanak?”
„Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekek számára nemi átalakító kezeléseket népszerűsítsenek?”
„Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek fejlődésüket befolyásoló szexuális médiatartalmakat korlátozás nélkül mutassanak be?”
„Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek a nem megváltoztatását bemutató médiatartalmakat jelenítsenek meg?”

Lásd 8/2022. (I. 11.) KE határozat.

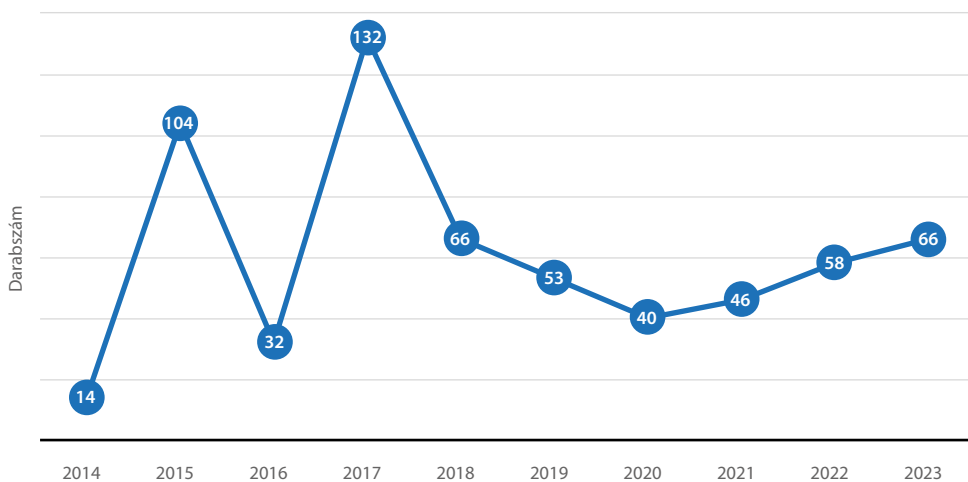
5 Lásd az Nsztv. Preambulumát: „Alkotmányos alapelv, hogy a hatalom birtokosa a nép. Hatalmát az Alaptörvény keretei között, elsősorban választott képviselői útján gyakorolja. A demokratikus hatalomgyakorlás része, hogy az ország sorsát érintő legfontosabb ügyek eldöntésében a polgárok közvetlenül, népszavazás útján is részt vehessenek. Ugyanezen jogok a helyi közhatalom gyakorlása keretében a helyi önkormányzat közösségét is megilletik.”

6 „Akarja-e, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is előírhatta nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését?”
Lásd 233/2016. (VII. 5.) KE határozat.

Hitelesített országos népszavazási kérdések 2014–2023

Az Alaptörvény 8. cikk (1) bekezdése határozza meg, hogy kik lehetnek az országos népszavazás kezdeményezői: a választópolgárok közössége, a Kormány vagy a köztársasági elnök. A köztársasági elnök a vizsgált időszakban és azt megelőzően sem kezdeményezett országos népszavazást, így kizárólag a választópolgárok és a Kormány kezdeményezései elemezhetők.

Az Nsztv. 2014. január 18-ai hatálybalépése és 2023. december 31. között összesen 611 országos népszavazásra javasolt kérdést⁷ nyújtottak be hitelesítés céljából a Nemzeti Választási Bizottsághoz (NVB). A kezdeményezések számának időbeli eloszlását az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: A benyújtott országos népszavazási kezdeményezések száma évenként

Forrás: www.valasztas.hu/orszagos-nepszavazasi-kezdemenyezesek

A 611 kezdeményezésből összesen hatot nyújtott be a Kormány,⁸ a többi esetben a választópolgári kezdeményezés szervezői (magánszemély, párt, egyesület) jártak el a Nemzeti Választási Iroda (NVI), illetve az NVB előtt.

A következő lépés annak vizsgálata, hogy a benyújtott 611 kezdeményezésből mennyi volt a jogerősen hitelesített kezdeményezések száma, ezen belül vizsgálom, hogy hány volt a Kormány és hány a választópolgári kezdeményezés szervezője által benyújtott kérdés. Utóbbi esetében, ha volt aláírásgyűjtés, áttekintjük, hogy hány esetben érte el az érvényes aláírások száma a százezret és hány esetben a kétszázezret. A Kormány által kezdeményezett népszavazás esetében nincs szükség

⁷ Lásd: www.valasztas.hu/orszagos-nepszavazasi-kezdemenyezesek

⁸ Lásd: www.valasztas.hu/6-20160224; www.valasztas.hu/1-20210721; www.valasztas.hu/2-20210721; www.valasztas.hu/3-20210721; www.valasztas.hu/4-20210721; www.valasztas.hu/5-20210721

az aláírásgyűjtésre, ellenben az Országgyűlésnek mérlegelési joga van az elrendelést illetően, szemben azzal, ha az országos népszavazást legalább kétszázezer választópolgár kezdeményezi, azaz ennyi érvényes aláírást gyűjt össze a választópolgári kezdeményezés szervezője.

A valasztas.hu oldal adatai szerint az Nsztv. hatálybalépése óta 2024. január 31-ig harminchárom országos népszavazási kezdeményezés jogerős hitelesítése történt meg, amelyből huszonnyolcat választópolgári kezdeményezés szervezője nyújtott be, öt esetben pedig a Kormány kezdeményezte a hitelesítést.⁹ Tehát tíz év alatt 611 benyújtott országos népszavazásra javasolt kérdésből harminchárom volt az, amely a kérdés hitelesíthetőségét megítélni jogosult szervek szerint (Nemzeti Választási Bizottság, Kúria) maradéktalanul megfelelt az Alaptörvény és az Nsztv. rendelkezéseinek. Mindez azt jelenti, hogy a benyújtott kezdeményezéseknek valamivel több mint 5%-a volt alkalmas arra, hogy a választópolgárok abban döntést hozzanak.

Jogerős hitelesítés, vagy mégsem?

A fenti szám adatok kapcsán elengedhetetlen egy kisebb kitérő tétele. Az Nsztv. 29. § (1) bekezdése szerint a Nemzeti Választási Bizottságnak a népszavazásra javasolt kérdés hitelesítése tárgyában hozott döntésével szemben benyújtható jogorvoslat a bírósági felülvizsgálati kérelem, amelyet a Kúria bírál el. Az Nsztv. 30. § (2) bekezdésében a jogalkotó kizárta a Kúria döntésével szemben további rendes jogorvoslati kérelem benyújtásának lehetőségét. Ugyanakkor országos népszavazási ügyekben az Nsztv. 30. § (5) bekezdése alapján az NVB határozatával kapcsolatos jogorvoslati eljárásban hozott kúriai döntés ellen benyújtható alkotmányjogi panasz. Ez utóbbi jogszabályi rendelkezés folytán az elmúlt tíz évben öt olyan országos népszavazási kezdeményezés is volt, ahol az NVB hitelesítő döntését helybenhagyó, vagy a hitelesítést megtagadó döntését megváltoztató kúriai döntéssel szemben alkotmányjogi panaszt terjesztettek elő, amelynek következtében az Alkotmánybíróság megállapította a kúriai döntés alaptörvény-ellenességét és megsemmisítette azt. Két kérdés esetében kétszer is új eljárásra utasította a Kúriát. Az érintett népszavazási kérdéseket a 2. függelék mutatja be. A legkirívóbb eset az a két országos népszavazásra javasolt kérdés volt, amelyben az Alkotmánybíróság azt követően hozta meg a Kúria végzéseit megsemmisítő határozatait,¹⁰ hogy a szervező kérdésenként több mint kétszázezer aláírást nyújtott be ellenőrzésre a Nemzeti Választási Irodához, amely leellenőrizte azokat, és a Nemzeti Választási Bizottság mindkét kérdés kapcsán megállapította, hogy az összegyűjtött érvényes aláírások száma meghaladta az ügdyöntő népszavazáshoz szükséges számot.¹¹

9 Lásd: www.valasztas.hu/orszagos-nepszavazasi-kezdemenyezesek

10 10/2022. (VI. 2.) AB határozat, 11/2022. (VI. 2.) AB határozat.

11 156/2022. számú NVB határozat: „A Nemzeti Választási Bizottság megállapítja, hogy az »Egyet-ért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés helyezze hatályon kívül a Fudan Hungary Egyetemért

Az Alkotmánybíróság e sajátos helyzetre is tekintettel, nyomatékosan rögzítette, hogy a Kúria népszavazási kérdést hitelesítő döntése kapcsán preventív alkotmányosági kontrollt gyakorol, amelynek dogmatikai alapja a népszavazás jogintézményének védelme és ennek körében annak megakadályozása, hogy tiltott tárgykörbe ütköző kérdésben legyen országos népszavazás. Az Országgyűlés számára ugyanis még a népszavazáshoz való alkotmányos jog gyakorlása sem írhat elő alaptörvény-ellenes jogalkotási kötelezettséget.¹²

Annak érdekében, hogy az Alkotmánybíróság által folytatott preventív alkotmányos jogvédelem a jövőben ne eredményezhesse a választópolgári akarat figyelmen kívül hagyását, a jogalkotó először 2022. július 26-i,¹³ majd további pontosítás érdekében 2023. május 26-i¹⁴ hatállyal módosította az Nsztv. 14. §-át, és rögzítette, hogy az országos népszavazási kezdeményezés támogatásához szükséges aláírásgyűjtő íveket csak azt követően adja át a Nemzeti Választási Iroda a szervezőnek, ha a kúriai döntéssel szemben benyújtható alkotmányjogi panasz előterjesztésére nyitva álló határidő eredménytelenül telt el, vagy az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt

Alapítványról, a Fudan Hungary Egyetemért Alapítvány részére történő vagyonjuttatásról szóló 2021. évi LXXXI. törvényt?» országos népszavazásra javasolt kérdés támogatására gyűjtött érvényes aláírások száma a kétszázézet meghaladja.” Lásd: www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/156-2022-nvb-hatarozat-a-karacsony-gergely-szilveszter-maganszemely-altal-szervezett-orszagos-nepszavazasi-kezdemenyezes-alairasai-ellenorzese-eredmen

157/2022. NVB határozat: „A Nemzeti Választási Bizottság megállapítja, hogy az »Egyetért-e Ön azzal, hogy az álláskeresői járadék folyósításának leghosszabb időtartama 270 nap legyen?« országos népszavazásra javasolt kérdés támogatására gyűjtött érvényes aláírások száma a kétszázézet meghaladja.” Lásd: www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/157-2022-nvb-hatarozat-a-karacsony-gergely-szilveszter-maganszemely-altal-szervezett-orszagos-nepszavazasi-kezdemenyezes-alairasai-ellenorzese-eredmen

- 12 10/2022. (VI. 2.) AB határozat Indokolás [61] bekezdés: „Az Alkotmánybíróság a Kúria népszavazási ügyben hozott hitelesítő döntése kapcsán preventív alkotmányos kontrollt gyakorol. Az Alaptörvény értelmében tiltott tárgykörben nem lehet népszavazást tartani; ha a Kúria jogértelmezése sérti az alaptörvényi tilalmat, akkor egy alaptörvény-ellenes kúriai döntéssel hitelesített kérdésben indulhat meg az aláírásgyűjtés, és kerülhet sor népszavazásra. Az Alkotmánybíróság alkotmányos kontrolljának dogmatikai alapja valódi panasz hatáskörben, tiltott tárgykör esetén a népszavazás jogintézményének a védelme, annak megakadályozása, hogy tiltott tárgykörben hitelesített kérdésben kerülhessen sor népszavazásra. A népszavazáshoz való alapjog mint kivételes és közvetlen hatalomgyakorlási forma sem eredményezhet/keletkeztethet az Országgyűlés oldalán olyan kötelezettséget, ami alaptörvény-ellenes jogalkotásban ölt testet. A preventív kontroll az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben azzal a korláttal jár, hogy adott esetben a Kúria hitelesítő döntését követően a választópolgárok már aláírásukkal támogatták a kérdést, és arról az Alkotmánybíróság döntését követően (utólag) derül ki az, hogy alaptörvényi tilalomba ütközött. A választópolgári akarat (ami az aláírásokban ölt testet) figyelmen kívül hagyása épp a mondott preventív alkotmányos jogvédelemből kell, hogy következzen.” Lásd: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=57FE516757A96BE1C12587E4005EC02B>; 11/2022. (VI. 2.) AB határozat Indokolás [22] bekezdése, lásd: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=42691364BD0F534EC12587E4005EC3A5>
- 13 Az egyes választási tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2022. évi XXIII. törvény 44. §-a.
- 14 A választási eljárási szabályoknak az elektronikus ügyintézésel összefüggő módosításáról szóló 2023. évi XXIV. törvény 68. §-a.

visszautasította vagy elutasította, és döntése az *Alkotmánybíróság Határozatai* hivatalos lapban megjelent.

A jogszabály-módosítás hatálybalépése óta az Alkotmánybíróság két népszavazási kérdés hitelesítéséről szóló kúriai végzések alaptörvény-ellenességét állapította meg, és döntött azok megsemmisítéséről, ráadásul kétszer is.¹⁵ A Kúria által először 2023. június 28-án meghozott, a döntésekkel érintett kérdések vonatkozásában – szemben például a 10/2022. (VI. 2.) és 11/2022. (VI. 2.) AB határozatban vizsgált kérdésekkel – nem azok tiltott tárgykörbe ütközését állapította meg az Alkotmánybíróság, hanem a Kúriának a népszavazási egyértelműség követelményét rögzítő, Nsztv. 9. § (1) bekezdésének jogértelmezését tartotta Alaptörvénybe ütközőnek. Az Alkotmánybíróság szerint a Kúria döntéseiben elsősorban az úgynevezett *kompetens választópolgár*¹⁶ és az *érdemi diskurzus*¹⁷ elve kapcsán kifejtett álláspontjával túlterjeszkedett a népszavazási egyértelműségnek az Alkotmánybíróság 29/2012. (V. 25.) AB határozatában¹⁸ kibontott fogalmán, és az Alaptörvény 28. cikkében meghatározott

15 20/2023. (VIII. 7.) AB határozat, 21/2023. (VIII. 7.) AB határozat.

16 Kompetens választópolgár elve: „a Kúria korábbi jogértelmezését, miszerint egy kérdés csak akkor egyértelmű, ha annak egy jelentés tulajdonítható, a legújabb kúriai döntésekkel szintetizálva úgy kell érteni, hogy amennyiben a kérdésnek, mondatnak kontextus nélkül, szó szerint, nyelvtanilag több jelentése van, akkor az nem egyértelmű. Ez következik abból, hogy egy mondat jelentése szükségszerűen függ – többek között – az értelmező ismereteitől, azaz a szöveg (mondat, kérdés) kontextusától, ahogy azt mind az Alkotmánybíróság, mind a büntető és polgári kúriai joggyakorlat a közügyekben való megszólalások értelmezése, vagy egy adott kijelentés emberi minőséget megkérdőjelező tartalmának megállapítása körében egységes gyakorlatként érvényesíti {13/2014. (IV. 18) AB határozat, a legfrissebb kúriai gyakorlatból: Pfv.IV.20.105/2023/5. [28] pont; Pfv.IV.21.348/2019/8. [17]–[18] pontok; Bfv.I.803/2022/8. [88] pont; Bfv.I.378/2022/8. [79] pont}. A választópolgári egyértelműség vizsgálatakor tehát a Kúriának az a feladata, hogy egy átlagosan tájékozott, racionális választópolgár szempontjából vizsgálja meg a kérdés jelentését a szavak általános, hétköznapiokban használt – nyelvtani – jelentése szerint. Ez a Knk. II.39.058/2022/8. számú végzésben kifejtett »elsődleges jelentés elve« következik az Alaptörvény országos népszavazási ügyekre vonatkozó szabályozásából eredő emberképéből, a »kompetens választópolgár elvéből« is.” Knk.II.39.057/2023/3. számú végzés, Indokolás [37] bekezdés, lásd: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkii3905720233-szamu-hatarozat>

17 Érdemi diskurzus alapelve: „mind a kommunikációs alapjogok rendszeréből, mind pedig az Nsztv. törvényi szabályozásból következik, hogy a népszavazást kampányidőszak előzi meg, amely során a szabad véleménynyilvánítással elve a politikai közösség egyes, gyakran alkotmányos szinten is említett szereplői – pártok, a tudományos szféra képviselői, civil szervezetek stb. – kifejtik a kérdéssel kapcsolatos álláspontjukat, a parlamenti pártok és a kezdeményezés szervezői pedig politikai reklámokat tehetnek közzé. Tehát az Alaptörvény IX. cikke és az Nsztv. 1. § (1) bekezdése, illetve 69. §-ának szabályozása alapján a népszavazást a választással hasonló módon szabályozott, ötven napos kampányidőszak előzi meg, melyből az következik, hogy a népszavazás egy folyamat, amelyben megfelelő időt kell biztosítani arra, hogy a kérdést az egyes szereplők magyarázzák, annak hatásaira rámutassanak (érdemi diskurzus alapelve)”. Knk.II.39.057/2023/3. számú végzés, Indokolás [48] bekezdés, lásd: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkii3905720233-szamu-hatarozat>

18 29/2012. (V. 25.) AB határozat, Indokolás [29] bekezdés: „az egyértelműség követelménye a népszavazáshoz való jog érvényesülésének garanciája. Az egyértelműség követelménye ebben az összefüggésben azt jelenti, hogy a népszavazásra szánt kérdésnek egyértelműen megválaszolhatóknak kell lennie. Ahhoz, hogy a választópolgár a népszavazásra feltett kérdésre egyértelműen

jogértelmezési szabályokat figyelmen kívül hagyva tágította ki annak értelmezési keretét. Ezzel az Alkotmánybíróság szerint „eloldotta magát a norma szövegétől, tartalmától, lényegében kiüresítette a hitelesítés jogintézményének tartalmi szegmensét és ezzel a contra legem jogértelmezés egyúttal contra constitutionem önkényessé vált, ami egyben az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmét okozta”.¹⁹ Az Alkotmánybíróság a bírósági végzéseket megsemmisítő határozataira tekintettel a Kúria új határozatokat hozott, és mindkét ügyben, azonos érvek mentén, ismét a hitelesítés mellett döntött.²⁰ Kifejtette, hogy semmilyen mértékben nem tért el a korábbi kúriai joggyakorlattól, mert a kompetens választópolgár alatt az átlagosan tájékozott választópolgárt értette, így bár a megfogalmazás eltérő volt, ezen két elv mögötti jelentéstartalom a megsemmisített és a korábbi kúriai döntésekben azonos. Az Alkotmánybíróság döntésével ellentétben pedig a népszavazási kampány alatt kibontakozó diskurzust nem tekintette a népszavazási kérdés tartalmi kibontása immanens elemének, arra mindössze a tájékozódást segítő elvként utalt, ennél fogva a kérdést továbbra is egyértelműnek tekintette, és a hitelesítésről döntött. Az ezen döntésekkel szemben benyújtott újabb alkotmányjogi panaszok alapján azonban az Alkotmánybíróság 2024. január 25-ei döntéseivel ismét megsemmisítette a kúriai végzéseket, hivatkozván arra, hogy azokban az egyértelműség indokolása érdemben nem változott, és az „átlagos választópolgár” szerinti, a népszavazási kampány tájékoztató funkcióját is figyelembe vevő egyértelműség-fogalom Alaptörvénybe ütköző módon terjeszti ki az Nsztv. 9. § (1) bekezdése szerinti egyértelműség követelményét.²¹ A Kúria ezen alkotmánybírósági határozatokban kifejtettek figyelembevétele alapján már mindkét esetben helyben hagyta az NVB-nek a kérdés hitelesítését elutasító határozatait.²² Az egyik határozatban a Kúria ekként érvényesítette az AB határozatokban a kérdés egyértelműségének vizsgálatával kapcsolatban megfogalmazott követelményeket:

„[ö]nmagában a kérdés választópolgár felé eljuttatott információja nem nyújt megfelelő alapot és tájékozottságot ahhoz, hogy a választópolgár döntését kellőképpen mérlegelje és megalapozott döntést hozzon”, illetve „[m]iután pedig

tudjon válaszolni, az szükséges, hogy a kérdés világos és kizárólag egyféleképpen értelmezhető legyen, a kérdésre »igen«-nel vagy »nem«-mel lehessen válaszolni (választópolgári egyértelműség). Az eredményes népszavazással hozott döntés az Országgyűlésnek az Alaptörvényben szabályozott törvényalkotási jogkörét korlátozza, mivel az Országgyűlés köteles az eredményes népszavazásból következő döntéseket meghozni. A kérdés egyértelműségének megállapításakor az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kell azt is, hogy a népszavazás eredménye alapján az Országgyűlés – az akkor hatályban lévő jogszabályok szerint – el tudja-e dönteni, hogy terheli-e jogalkotási kötelezettség, és ha igen, akkor milyen jogalkotásra köteles (jogalkotói egyértelműség)”. Lásd: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=B012AC61AABEAE9CC1257ADA00524F73>

19 20/2023. (VIII. 7.) AB határozat, Indokolás [44] bekezdés, 21/2023. (VIII. 7.) AB határozat, Indokolás [43] bekezdés.

20 Knk.II.39.102/2023/2. számú végzés, Knk.II.39.103/2023/2. számú végzés.

21 3/2024. (I. 25.) AB határozat, Indokolás [68], [69] bekezdés, 4/2024. (I. 25.) AB határozat, Indokolás [77], [78] bekezdés.

22 Knk.III.39.012/2024/9. és Knk.IV.39.014/2024/6. számú végzések.

a feltett kérdés a hitelesítés időpontjában nem felelt meg az egyértelműség követelményének, a kampányidőszakban az már nem tehető egyértelművé, az egyértelműség idődimenziója nem tágítható.”²³

A gyakorlat tehát továbbra is igazolta a jogszabály-módosítás indokoltságát, hiszen méltánytalan a már aláírásokat gyűjtő, sőt azokat be is nyújtó szervezőt, valamint a kezdeményezést támogató választópolgárokat olyan helyzetbe hozni, hogy egy hosszadalmas Kúria–Alkotmánybíróság vita végén a hitelesítést megtagadó döntés eredményeként szembesüljenek azzal, hogy választópolgári joguk gyakorlása nem mehetett teljesebbé.

Új szempont a hitelesítési eljárásban

Harminchárom jogerősen hitelesített kérdésből öt kérdést a Kormány kezdeményezett, és ezek mindegyikében elrendelte az Országgyűlés az országos népszavazást. Ez utóbbi népszavazási kezdeményezések kapcsán szükséges újfent egy rövid kitérőt tenni. A Kormány 2014 és 2023 között összesen hat kérdésben kezdeményezett országos népszavazást, amelyeket a Nemzeti Választási Bizottság hitelesíthetőnek talált. A Bizottság döntéseivel szemben minden esetben felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő, ezért a Kúria is vizsgálta azokat. A Knk.IV.40.645/2021/19. számú végzésben a Kúria egy olyan elvi tételt fektetett le, amely ha nem is megváltoztatja, de mindenképp árnyalja a népszavazási kezdeményezések során ezt megelőzően alkalmazott vizsgálódás mechanizmusát. A Kúria hivatkozott döntésében az Alaptörvény 8. cikk (1) bekezdésében foglaltakból kiindulva a közjogi feltételek alapján elhatárolta egymástól a választópolgári kezdeményezéseket a Kormány és a köztársasági elnök által kezdeményezett népszavazásoktól. Érvelése szerint választópolgári kezdeményezés esetén mindig fennáll a lehetősége, hogy a sikeres aláírásgyűjtés kikényszerítse az országos népszavazás elrendelését. Ezzel szemben a Kormány és a köztársasági elnök a jogerős hitelesítés ellenére is csak kvázi kéri, hogy az Országgyűlés az általa feltett kérdésben engedje át a döntés lehetőségét a választópolgároknak, de – ellentétben azzal, ha kétszáz ezer választópolgár kezdeményezi a népszavazást – erre nem kötelezheti, nem kényszerítheti. Ebből kifolyólag a Kúria hivatkozott döntésének érvelése szerint bár a kezdeményező személyétől függetlenül vizsgálendő, hogy a népszavazásra javasolt kérdés megfelel-e az Alaptörvény 8. cikk (2) és (3) bekezdésében írt feltételeknek, de a vizsgálat mélysége nem feltétlenül azonos. Amennyiben választópolgári kezdeményezésről van szó, rendkívüli alapossággal kell vizsgálni a kérdés alaptörvényi és jogszabályi megfelelőségét, ennek keretében az is lényeges kérdés, hogy a kezdeményezés nem irányul-e lehetetlen jogalkotási feladatra. E tekintetben az NVB és felülvizsgálat

23 Knk.III.39.012/2024/9. számú végzés. Indokolás [60], [63] bekezdés.

esetében a Kúria felelőssége az, hogy ne kerülhessen a választópolgárok elé olyan népszavazási kérdés, amely egy érvényes és eredményes népszavazás esetén alaptörvény-ellenes jogszabály megalkotására kötelezné az Országgyűlést. Ez utóbbi tényező vizsgálata és mérlegelése alapvetően az Országgyűlés feladata lenne, mivel azonban választópolgári kezdeményezés esetén a törvényalkotó már az elrendelés tekintetében végrehajtó szerepbe kerülhet, ezt a szerepet az NVB-nek, illetve felülvizsgálat esetén a Kúriának át kell vennie. Ettől merőben eltérő a helyzet, ha a Kormány vagy a köztársasági elnök kezdeményezi az országos népszavazást, ebben az esetben ugyanis a törvényalkotás mindennemű következménye aprólékos mérlegelését nem az NVB-nek és a Kúriának kell elvégeznie. Ahogyan a Kúria fogalmazott:

„A köztársasági elnök és a Kormány által kezdeményezett népszavazás esetén tehát elegendő a hitelesítés és annak felülvizsgálata során a nyilvánvalóan és közvetlenül az Alaptörvénybe ütköző kezdeményezések megakadályozása – ideértve az Alaptörvényben biztosított alapvető jogok lényeges tartalmának nyilvánvaló és teljes elvonását is –, de nincs szükség arra, hogy a népszavazás eredményét megvalósító törvényalkotási következményeket a NVB vagy a Kúria mérlegelje. A megvalósíthatatlan népszavazási eredmény felelősségét ebben az esetben a kezdeményező és a népszavazást követően a törvényjavaslat előterjesztésére jogosult Kormány, illetve a népszavazást mérlegelés alapján elrendelő Országgyűlés viseli.”²⁴

Az kétségtelen tény, hogy a Kormány és köztársasági elnök mögött is olyan szakmai apparátus áll, amelyet ha figyelembe veszünk, gyakorlatilag ki kellene zárni annak lehetőségét, hogy olyan kérdés hitelesítését kérjék, amely az Alaptörvénybe ütközik, vagy akár egyértelműségi deficitben szenved.

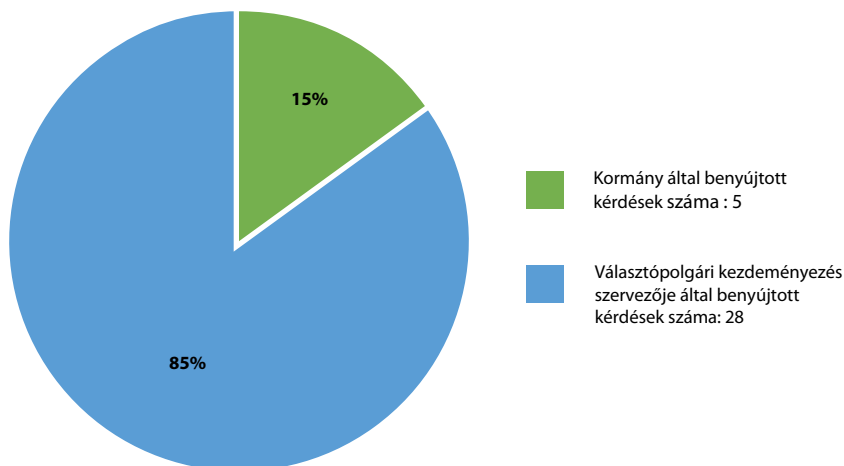
Mindemellett a népszavazás mint a demokratikus államszervezeti működés egyik alapvető jogintézménye, nem nélkülözheti e kezdeményezések esetében sem az olyan független szervek általi kontrollt, mint amit az NVB és felülvizsgálat esetében a Kúria végez. Azt, hogy ez a Kormány esetében is alapos és mélyreható vizsgálatot jelent, az NVB hitelesítő döntéseit helybenhagyó döntéseken túl az a kúriai döntés is bizonyít, amely végül arra jutott, hogy a végrehajtó hatalom csúcsszerve által 2021-ben benyújtott öt kérdés közül az egyik nem felelt meg az egyértelműség követelményének, így annak hitelesítését megtagadta.²⁵

Visszatérve a harminchárom jogerősen hitelesített kérdésre, a kezdeményezők szempontjából a megoszlási arány a 2. ábrán látható.

24 Knk.IV.40.645/2021/19. számú végzés, Indokolás [30]–[33] bekezdés.

25 Knk.II.40.646/2021/9. számú végzés, valamint Knk.II.39.058/2022/8. számú végzés.

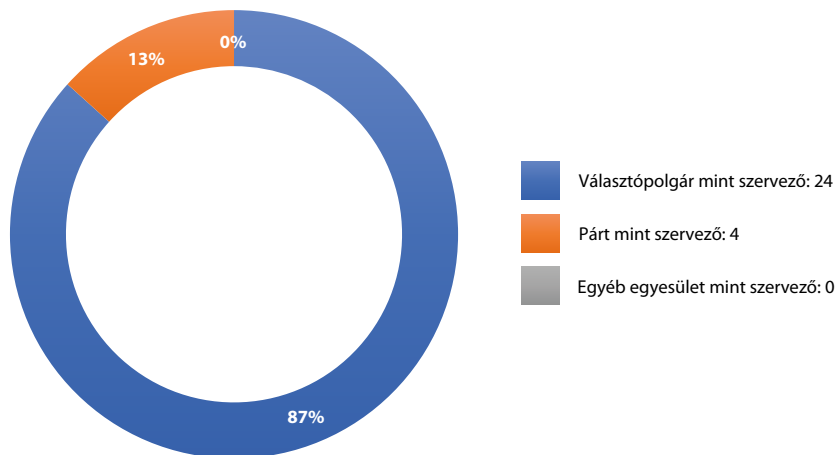
Valós cél vagy játékszer?

2. ábra: Jogerősen hitelesített országos népszavazásra javasolt kérdések

Forrás: a szerző szerkesztése

A jogerősen hitelesített kezdeményezések döntő többsége tehát úgynevezett alulról jövő kezdeményezés, azaz választópolgár, párt vagy egyéb egyesület szervezte azt. Ezen belül pedig a választópolgár szervezők aránya dominál (3. ábra).

3. ábra: Választópolgári kezdeményezések szervezők szerint

Forrás: a szerző szerkesztése

A Kormány 2016-ban benyújtott kezdeményezése az Európai Unió migrációs politikája, a 2021-es kezdeményezések pedig a gyermekvédelem kapcsán kérték a választópolgárok döntését.

Választópolgári kezdeményezések

A jogerősen hitelesített választópolgári kezdeményezések szervezői által benyújtott kérdések is döntően közpolitikai témájúak, illetve benyújtásukat valamilyen aktuális közéleti esemény indukálta, azonban akad köztük olyan is, amely nem sorolható ebbe a kategóriába. Így például az arra vonatkozó kérdés, hogy az országos és a helyi népszavazási kérdések támogatására online felületen is lehessen aláírást gyűjteni, semmiképp nem tekinthető politikai témájúnak. Ez utóbbiak a közéleti diskurzus témáiként sem nagyon jelentek meg, ennek ellenére két különböző magánszemély 2018-ban, majd 2023-ban is hitelesíteni kérte az egymással szó szerint megegyező kérdéseket.

Nem a különböző területi szintű (helyi vagy országos) népszavazási kérdések online aláírásgyűjtésének lehetősége volt az egyetlen olyan téma, amely többször is a választópolgári kezdeményezések szervezőinek fókuszába került. Abból a huszonnyolc kérdésből, amelyeknek a szervezője magánszemély vagy párt volt, összesen tizenhárom volt azonos valamelyik korábban benyújtott kérdéssel. A szó szerint azonos országos népszavazási kezdeményezések témái az alábbiak voltak:

1. a vagyonyilatkozatot tevők vagyonyilatkozatában feltüntetett adatok helytállóságának ellenőrzése a hatósági nyilvántartásokban,²⁶
2. online aláírásgyűjtés a népszavazási eljárásban,²⁷

26 1. „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés írja elő a törvény alapján vagyonyilatkozattételre kötelezett személyek vagyonyilatkozataiban foglaltak helytállóságának rendszeres, kötelező, a hatósági nyilvántartásokban foglalt adatokkal való összevetéssel történő vizsgálatát?” 2017. 05. 31-én benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/79-20170531

2. „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés írja elő a törvény alapján vagyonyilatkozattételre kötelezett személyek vagyonyilatkozataiban foglaltak helytállóságának rendszeres, kötelező, a hatósági nyilvántartásokban foglalt adatokkal való összevetéssel történő vizsgálatát?” 2019. 06. 06-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/22-20190606

3. „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés írja elő a törvény alapján vagyonyilatkozattételre kötelezett személyek vagyonyilatkozataiban foglaltak helytállóságának rendszeres, kötelező, a hatósági nyilvántartásokban foglalt adatokkal való összevetéssel történő vizsgálatát?” 2023. 03. 03-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/11-20230303

27 1. „Egyetért-e Ön azzal, hogy országos népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?” 2018. 04. 06-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/11-20180406

2. „Egyetért-e Ön azzal, hogy helyi népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?” 2018. 04. 06-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/12-20180406

3. „Egyetért-e Ön azzal, hogy helyi népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?” 2023. 03. 03-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/17-20230303

4. „Egyetért-e Ön azzal, hogy országos népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?” 2023. 03. 03-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/23-20230303

3. a Budapesti Atlétikai Stadion építésének elhalasztása,²⁸
4. gazdasági kamarai hozzájárulás fizetésének megszüntetése.²⁹

Az 1. sorszámmal jelzett témában benyújtott kérdések érdekessége, hogy azt három különböző magánszemély is kérte hitelesíteni, és bár az első alkalommal az NVB megtagadta azt, felülvizsgálat eredményeként a Kúria hitelesítette, így az alapvetően változatlan jogszabályi környezet okán a következő két alkalommal az NVB következetesen hitelesítő döntést hozott. A második benyújtás kapcsán ismét volt felülvizsgálat, a Kúria helybenhagyta a Bizottság hitelesítő határozatát, harmadik alkalommal pedig már senki nem kérdőjelezte meg a hitelesítő döntést. A hitelesítések ellenére gyűjtés kizárólag az első esetben volt, azonban annak eredménye rendkívül szerény lett. Az NVB 986/2018. számú határozata³⁰ szerint az ellenőrzésre benyújtott íveken összesen 18 aláírás szerepelt. A második alkalommal a szervező már meg sem kísérelte a gyűjtést,³¹ és a harmadik kérdés esetében is ez volt a helyzet: az NVI-hez üresen kerültek visszaadásra a korábban megigényelt ívek, azok egyetlen aláírást sem tartalmaztak.³²

A 2. sorszámmal megjelölt témában két alkalommal nyújtottak be kérdést, de azok mindkét alkalommal a szervezői érdektelenség áldozatai lettek. Bár két különböző szervező³³ nyújtotta be azokat öt év különbséggel, a gyűjtést a következetes hitelesítés ellenére egyikük sem kísérelte meg.

Figyelmet érdemel a 3. sorszámú téma is, ahol egy év különbséggel nyújtotta be ugyanazon szervező a népszavazási kérdéseket. Az NVB egyik alkalommal sem találta hitelesíthetőnek azokat. Először azzal érvelt, hogy a kérdésből adódó jogalkotási feladat az Országgyűlés döntése nyomán már nem a törvényalkotó, hanem a Kormány hatáskörébe tartozik. Ennek oka, hogy az Országgyűlés a hatósági engedélyezés jogkört a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről szóló 2006. évi LIII. törvényben a Kormányra

28 1. „Egyetért-e Ön azzal, hogy 2023. január 1-ig a 38086/78 helyrajzi számú Kvassay Jenő út, Ráckevei-Soroksági Dunaág, Duna folyam, MÁV Kelenföld-Keleti pályaudvar vasútvonal által határolt területre atlétikai stadion ne épüljön?” 2019. 06. 06-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/21-20190606

2. „Egyetért-e Ön azzal, hogy 2023. január 1-ig a 38086/78 helyrajzi számú Kvassay Jenő út, Ráckevei-Soroksági Dunaág, Duna folyam, MÁV Kelenföld-Keleti pályaudvar vasútvonal által határolt területre atlétikai stadion ne épüljön?” 2020. 06. 30-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/13-20200630

29 1. „Egyetért-e Ön azzal, hogy ne kelljen a gazdasági kamarai közfeladatok ellátásához kötelezően kamarai hozzájárulást fizetni?” 2015. 03. 13-án benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/18-20150313

2. „Egyetért-e Ön azzal, hogy ne kelljen a gazdasági kamarai közfeladatok ellátásához kötelezően kamarai hozzájárulást fizetni?” 2023. 06. 29-én benyújtott kezdeményezés. Lásd: www.valasztas.hu/59-20230629

30 986/2018. NVB határozat.

31 Lásd: www.valasztas.hu/22-20190606

32 Lásd: www.valasztas.hu/11-20230303

33 966/2018. NVB határozat, 697/2018. NVB határozat, 29/2023. NVB határozat.

delegálta. E tekintetben pedig egyértelmű az irányadó joggyakorlat, nincs helye népszavazásnak olyan tárgykörben, amelynek szabályozását az Országgyűlés saját döntése nyomán a Kormányra vagy annak tagjára ruházta.³⁴ Másrészt hivatkozott arra is, hogy a kérdés nem egyértelmű, mert a helyrajzi szám alapján a választópolgárok többségének a beruházás nem azonosítható, illetve hogy abban értelemzavaró helyesírási hiba van.³⁵

A Kúria úgy ítélte meg, hogy az NVB rosszul értelmezte a kérdést, mert az nem a stadion megépítésének megakadályozására, hanem időbeli elhalasztására irányul. A beruházás ütemezésére vonatkozó előírásokat pedig nem származékos jogalkotási hatáskörben megalkotott rendelet, hanem a Kormány által saját, eredeti hatáskörben kiadott közjogi szervezetszabályozó eszköz, az 1839/2016. (XII. 23.) Korm. határozat³⁶ tartalmazta. Az NVB által is idézett kúriai gyakorlat szerint a törvényalkotásban omnipotens Országgyűlés hatáskörének hiánya csak azokban az esetekben állapítható meg, amikor a törvényhozó az alacsonyabb szintű jogszabály megalkotására a végrehajtó hatalom számára felhatalmazást adott, vagyis kifejezetten lemondott saját szabályozási igényéről. Mivel jelen esetben ilyen törvényi felhatalmazás, illetve annak alapján megállapított jogszabály nem létezett, erre hivatkozva az Országgyűlés hatáskörének hiányát sem lehetett megállapítani. Az egyértelműség körében felhozott érveket sem osztotta a Kúria, megítélése szerint a beruházás helyszíne, ahogy az NVB, úgy a választópolgárok számára is beazonosítható volt a kérdésben foglalt körülírás és helyrajzi szám alapján, a helyesírási hibát pedig nem találta értelemzavarónak.³⁷

Egy év múlva ismét a Bizottság elé került a kérdés, és annak hitelesítését, ahogyan arra már utaltam, ismét megtagadta. A határozatban azonban nem alkotmányossági vagy egyértelműségi aggályokat sorakoztatott fel, hanem arra alapozta, hogy a szervező eljárása rosszhiszemű, mivel a korábbi hitelesítés ellenére nem gyűjtött aláírásokat, és valószínűsíthető, hogy most sem fog, továbbá a helyesírási hibát sem javította ki a kérdésben, noha azzal az NVB és a Kúria is foglalkozott korábbi határozataiban.³⁸

A bizottsági döntést a Kúria felülvizsgálta, és nem osztotta az NVB „jövőbe látó” érvelésén alapuló okfejtését. Kiemelte, hogy egyrészt az Nsztv. pontosan meghatározza, hogy meddig nem lehet azonos tárgyú kérdést benyújtani, amely felsorolás alapján az aláírásgyűjtés elmaradásához benyújtási tilalom, illetve moratórium nem fűződik. A Kúria szerint pusztán az, hogy egy korábban hitelesített kérdésben a gyűjtés elmaradt, egyéb, a népszavazás intézményével össze nem egyeztethető magatartás

34 Knk.37.807/2012/2., Knk.IV.37.340/2015/3., Knk.IV.37.361/2015/3., Knk.VII.37.695/2016/3., Knk.VII.37.647/2018/2., Knk.IV.38.258/2018/2., Knk.VII.37.857/2019/2., Knk.III.39.060/2023/2. számú végzések.

35 177/2019. számú határozat.

36 A Kemény Ferenc Sportlétesítmény-fejlesztési Programról szóló 1839/2016. (XII. 23.) Korm. határozat.

37 Knk.VII.37.857/2019/2. számú végzés.

38 34/2020. NVB határozat.

feltárásának hiányában nem alapozza meg a szervező rendeltetésellenes joggyakorlásának megállapítását. A Kúria szerint az NVB döntése megalapozatlanságát tovább erősíti annak ténye, hogy a korábbival szó szerint megegyező és a felülvizsgálat keretében hitelesített kérdés hitelesítését tagadta meg. Mindezen túl pedig azt is leszögezte, hogy népszavazási kezdeményezés hitelesítésének megtagadása kizárólag az Alaptörvényen vagy az Nsztv. rendelkezésén alapulhat, a mögöttes jogszabályként alkalmazandó választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény alapelvéből közvetlen megtagadási ok nem vezethető le. A Kúria tehát ismét megváltoztatta a Bizottság döntését, és hitelesítette a kérdést.³⁹

A sors, vagy inkább a szervező furcsa fintora, hogy a kérdésben másodjára sem történt aláírásgyűjtés.⁴⁰

A 4. sorszámú megjelölt témában, a gazdasági kamarai hozzájárulás fizetésének megszüntetésére vonatkozóan nyolc év különbséggel két különböző magánszemély kezdeményezett népszavazást. 2015-ben a jogerős hitelesítést követően a szervező nem nyújtott be ellenőrzésre aláírásokat az NVI-hez. A 2023-ban benyújtott kérdésben az NVB hitelesítő határozatát⁴¹ a Kúria helybenhagyta,⁴² az e döntéssel szemben benyújtott alkotmányjogi panaszokat az Alkotmánybíróság visszautasította,⁴³ így az aláírásgyűjtés 2024. január 22-én megkezdődhetett.

Az azonos kérdések áttekintése után lássuk, hogyan alakult az aláírásgyűjtés a jogerősen hitelesített kérdések esetében.

A huszonnyolc választópolgári kezdeményezés szervezője által benyújtott, jogerősen hitelesített népszavazási kezdeményezésből tíz olyan kezdeményezés volt, amely esetében a gyűjtésre az Nsztv. 15. § (1) bekezdésének 2016. május 20-ig hatályos rendelkezése vonatkozott, vagyis az, hogy a hitelesítési záradékkal ellátott és a szervező által sokszorosított íveken lehetett támogatni a kezdeményezést. A tíz kezdeményezésből kettő kivételével a valasztas.hu oldalon, az adott kezdeményezés adatlapjának „Az aláírásgyűjtő ívek leadásának időpontja:” rovata mellett az alábbi tájékoztató szöveg szerepel: „Szervező nem nyújtott be ellenőrzésre aláírásgyűjtő íveket”.⁴⁴ Vagyis ezekben a kérdésekben a szervezők vagy meg sem kísérelték az aláírásgyűjtést, vagy ha mégis, akkor az összegyűjtött aláírások száma nyilvánvalóan nem érte el a százezret, ezért be sem nyújtották azokat ellenőrzésre.

Két kérdés esetében viszont bizonyíthatóan történt gyűjtés. Az egyik az úgynevezett bérplafon kérdés, amely arra irányult, hogy az állami tulajdonú gazdasági társaságok által foglalkoztatott személyek javadalmazása ne haladja meg a bruttó 2 millió fo-

39 Knk.III.37.660/2020/2. számú végzés.

40 Lásd: www.valasztas.hu/13-20200630

41 74/2023. NVB határozat.

42 Knk.I.39.095/2023/6. számú végzés.

43 3026/2024. (I. 12.) AB végzés, 3027/2024. (I. 12.) AB végzés, 3028/2024. (I. 12.) AB végzés.

44 Lásd: www.valasztas.hu/17-20150313; www.valasztas.hu/49-20150421; www.valasztas.hu/18-20150313; www.valasztas.hu/42-20150409; <https://valasztas.hu/40-20150409>; www.valasztas.hu/104-20151221; www.valasztas.hu/5-20160223; www.valasztas.hu/13-20160329

rintot.⁴⁵ A gyűjtés 2016. február 4. és június 3. között zajlott. Az NVB-nek az aláírások ellenőrzéséről szóló 43/2016. számú határozata szerint az érvényes aláírások száma 106 275 volt, azaz bár meghaladta a százezret, kétszázezer alatt maradt. Mindez pedig azt jelentette, hogy az Országgyűlésnek nem állt fenn kötelezettsége az elrendelést érintően, mérlegelhetette azt.

A másik kérdés témája az állami termőföldek értékesítésének tilalma volt.⁴⁶ Ez a kezdeményezés már jóval közelebb állt a kötelező elrendeléshez, mint az előbbi, mivel az NVB 51/2016. számú határozata⁴⁷ szerint az érvényes aláírások száma, amelyet a szervező 2016. február 29. és június 28. között gyűjtött, 181 318 volt. A szervező vitatta ezt a megállapítást, további 31 163 érvénytelennek minősített aláírás tekintetében állította, hogy az ellenőrzést végző NVI nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően járt el. A Kúria⁴⁸ azonban nem osztotta a szervezői érvelést, így jogerőssé vált az NVB azon megállapítása, hogy az érvényes aláírások száma bár meghaladta a százezret, de kétszázezer alatt maradt. Ebből kifolyólag pedig az Országgyűlésnek ebben a kérdésben is mérlegelési lehetősége maradt az elrendelést illetően.

A parlamenti mérlegelés eredménye végül mindkét esetben ugyanaz lett: az Országgyűlés egyik kérdésben sem rendelte el az országos népszavazást.⁴⁹

A 2016. május 20. óta hatályos szabályzás alapján az NVI által kiadott aláírásgyűjtő íven támogatható, jogerősen hitelesített, választópolgári kezdeményezés szervezője által benyújtott kérdések közül jelenleg tizenhét vizsgálható. Közülük mindössze egy olyan volt, ahol az aláírások száma az ötvenezret meghaladta.

Az aláírásgyűjtésben érintett kezdeményezéseket és az aláírások számát tartalmazó táblázatot jelen tanulmány 3. függeléke tartalmazza.

Összességében tehát elmondható, hogy a választópolgári kezdeményezések aláírásgyűjtése kapcsán az elmúlt tíz év mérlege az, hogy a hitelesítés ellenére még mindig több az olyan kérdés, amelyben meg sem indul az aláírásgyűjtés, mint azok, amelyekben a szervezők megkísérik azt. Ez utóbbi kérdések esetében pedig egyetlenegy esetben sem sikerült átlépni a kétszázezres határt, sőt még a százezer aláírást is csak ritkán közelítették meg vagy lépték át.

Az aláírásgyűjtések sikertelensége ellenére két népszavazási kezdeményezés esetében megvalósult a szervezői cél: a jogalkotó a kérdésben foglaltak szerint alakította a jogszabályi környezetet. Az már más kérdés, hogy népszavazás esetén vajon a választópolgárok is ugyanezt a döntést hozták volna-e.

45 „Egyetért Ön azzal, hogy a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 2. számú mellékletében meghatározott gazdasági társasággal foglalkoztatási jogviszonyban álló természetes személy havonta legfeljebb bruttó 2 millió forint összegű javadalmazásban részesülhessen?”
Lásd: www.valasztas.hu/99-20151221

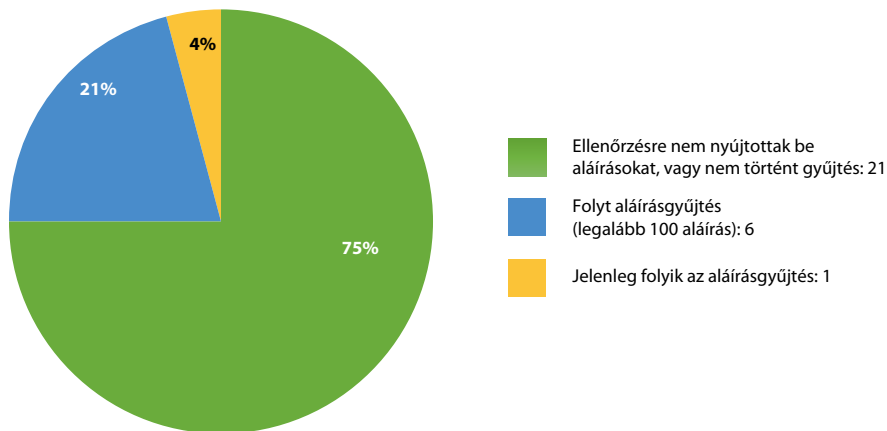
46 „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés alkotson törvényt az állami tulajdonban álló termőföldek értékesítésének a tilalmáról?” Lásd: www.valasztas.hu/89-20151104

47 51/2016. NVB határozat.

48 Knk.I.37.722/2016/3. számú végzés.

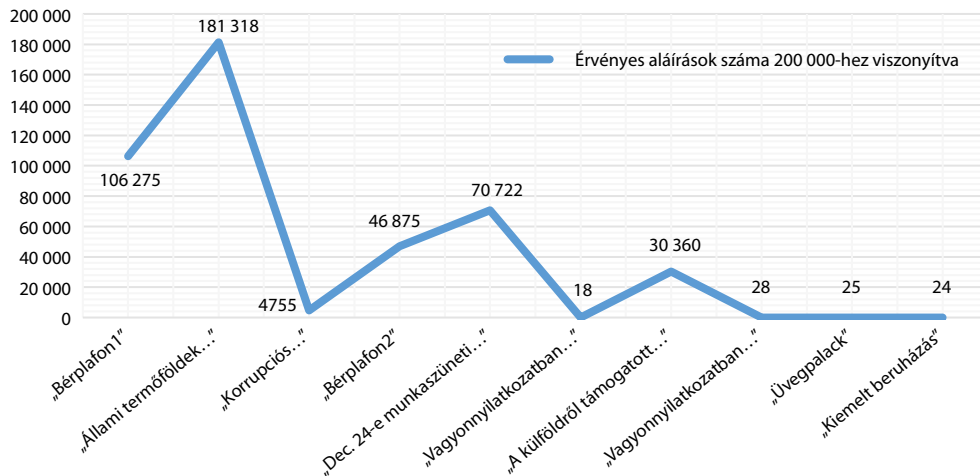
49 23/2016. (X. 27.) OGY határozat, 24/2016. (X. 27.) OGY határozat.

Valós cél vagy játékszer?

4. ábra: Hitelesített választópolgári kezdeményezések (összesen 26)

Forrás: www.valasztas.hu/orszagos-nepszavazasi-kezdemenyezesek

5. ábra: Érvényes aláírások száma

Forrás: www.valasztas.hu/orszagos-nepszavazasi-kezdemenyezesek

Az egyik kérdés a vasárnapi boltzár megszüntetése érdekében benyújtott kezdeményezés volt: „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés semmisítse meg a kis-kereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés tilalmáról szóló 2014. évi CII. törvényt?”

A kérdést a Kúria hitelesítette 2016. április 6-án kelt végzésével.⁵⁰ Az aláírásgyűjtési időszak 2016. április 12. – 2016. augusztus 10.⁵¹ között volt. Még az aláírásgyűjtési

50 Knk.IV.37.257/2016/7. számú végzés.

51 Lásd: www.valasztas.hu/5-20160223

időszak megkezdése előtt, 2016. április 11-én a Kormány benyújtotta az Országgyűléshez a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzésre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló T/10171 számú törvényjavaslatot,⁵² amelyben a népszavazási kérdésben megjelölt 2014. évi CII. törvény hatályon kívül helyezésére és e jogszabály hatálybalépése előtti állapot visszaállítására tett javaslatot. A törvényjavaslatot az Országgyűlés kivételes eljárásban tárgyalta, 2016. április 15-én már ki is hirdették a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzésre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2016. évi XXIII. törvényt, amely a kihirdetését követő napon hatályba is lépett.

Természetesen a szervezők ezt követően nem gyűjtöttek aláírásokat, aminek egyébként elvi jogi akadálya nem lett volna, ugyanakkor a kérdés okafogyottsága miatt a szükséges számú aláírás esetleges összegyűjtése ellenére sem lett volna elrendelhető az országos népszavazás.

A másik sikeres kezdeményezés a korrupciós bűncselekmények elévülési idejének meghosszabbítására irányult, és az alábbi volt: „Egyetért-e Ön azzal, hogy a korrupciós bűncselekmények büntethetősége legalább tizenkét év elteltével évüljön el?”⁵³

A magánszemély szervező népszavazási kérdését az NVB a 2017. május 2-án meghozott 42/2017. számú határozatával⁵⁴ hitelesítette, amelyet a döntést felülvizsgáló Kúria 2017. szeptember 5-i végzésével⁵⁵ helyben is hagyott. Az Országgyűlés azonban nem várt az aláírásgyűjtésre, illetve annak eredményére, hanem a Jobbik frakció képviselői által 2017. szeptember 18-án benyújtott, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény módosítása a korrupciós bűncselekmények elévülési idejének emelése érdekében című, T/17383 számú törvényjavaslatot⁵⁶ szeptember 19-én elfogadta. A hivatkozott törvény rögzítette, hogy a korrupciós bűncselekmények büntethetősége 12 év elteltével évül el. A jogszabály szeptember 28-án hatályba lépett.

A Kormány országos népszavazási kezdeményezései

A Kormány a vizsgált időszakban összesen hat kérdésben kezdeményezett országos népszavazást, amelyből ötben kitűzték a referendumot.

Az első kérdést a Kormány 2016. február 24-én nyújtotta be az NVB-hez hitelesítés céljából, amelyet az NVB a néhány nappal később megtartott ülésén, a 14/2016. számú határozatával hitelesített.⁵⁷ A kezdeményezés az alábbi volt: „Akarja-e, hogy az Európai

52 A kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzésre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló T/10171 számú törvényjavaslat.

53 Lásd: www.valasztas.hu/45-20170410

54 42/2017. NVB határozat.

55 Knk.VII.37.424/2017/2. számú végzés.

56 T/17383 számú törvényjavaslat.

57 14/2016. számú NVB határozat.

Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is előírhatja nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését?”

Az NVB döntésével szemben több felülvizsgálat iránti kérelem is érkezett, azonban a Kúria egyik esetben sem találta azokat megalapozottnak,⁵⁸ ahogyan a Kúria döntése ellen előterjesztett alkotmányjogi panaszok⁵⁹ sem fogtak helyt.⁶⁰

Mivel a Kormánynak nem kell a jogerős hitelesítés után aláírásokat gyűjtenie, a következő lépés a népszavazás elrendelése volt, amelyet az Országgyűlés a 8/2016. (V. 10.) OGY határozattal⁶¹ tett meg. Habár e döntéssel szemben is nyújtottak be felülvizsgálati indítványt az Alkotmánybírósághoz, a testület helyben hagyta az Országgyűlés döntését. A köztársasági elnök 2016. október 2-ára tűzte ki a népszavazás időpontját.⁶² Annak ellenére, hogy a népszavazást fokozott érdeklődés övezte, a szavazás alkalmával az érvényességi küszöböt nem sikerült átlépni, ugyanis a szavazásra jogosultak kevesebb mint 50%-a szavazott érvényesen a népszavazáson, így az eredménytelen volt.⁶³

A Kormány ezt követően 2021. július 21-én összesen öt kérdést⁶⁴ nyújtott be az NVB-hez hitelesítés céljából. Az NVB a 2021. július 30-án megtartott ülésén valamennyi kérdés tekintetében hitelesítő döntést hozott, amelyeket a benyújtott felülvizsgálati kérelmek folytán a Kúria is megvizsgált.

Mindössze egy kérdés kapcsán nem osztotta a Kúria az NVB döntését. A „Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekek számára is elérhetőek legyenek nemátalakító kezelések?” kérdés kapcsán a Kúria úgy foglalt állást, hogy „a népszavazásra javasolt kérdésben megtartott érvényes és eredményes népszavazás az »igen« és a »nem« szavazatok többsége esetén is olyan alapjogi kollíziót eredményezne, amelyet csak az Alaptörvény módosításával lehetne feloldani”, így a kérdés álláspontja szerint kizárt tárgykört érintett, ami miatt az NVB határozatát megváltoztatta, és a kérdés hitelesítését megtagadta.⁶⁵ Az Alkotmánybíróság azonban a Kúria álláspontját nem osztotta, megítélése szerint ugyanis szemben a Kúria döntésében foglaltakkal, az „igen”

58 Knk.IV.37.222/2016/9. számú végzés.

59 3130/2016. (VI. 29.) AB végzés, 3150/2016. (VII. 22.) AB végzés, 3151/2016. (VII. 22.) AB végzés.

60 A döntés kritikájáról lásd POZSÁR-SZENTMIKLÓSSY 2016.

61 8/2016. (V. 10.) OGY határozat.

62 233/2016. (VII. 5.) KE határozat.

63 150/2016. NVB határozat.

64 1. „Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek a nem megváltoztatását bemutató médiatartalmakat jelenítsenek meg?” Lásd: www.valasztas.hu/1-20210721

2. „Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek fejlődésüket befolyásoló szexuális médiatartalmakat korlátozás nélkül mutassanak be?” Lásd: www.valasztas.hu/2-20210721

3. „Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekek számára is elérhetőek legyenek nemátalakító kezelések?” Lásd: www.valasztas.hu/3-20210721

4. „Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekek számára nemi átalakító kezeléseket népszerűsítsenek?” Lásd: www.valasztas.hu/4-20210721

5. „Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek köznevelési intézményben a szülő hozzájárulása nélkül szexuális irányultságokat bemutató foglalkozást tartssanak?” Lásd: www.valasztas.hu/5-20210721

65 Knk.II.40.646/2021/9. számú végzés.

és a „nem” válaszok többsége esetén is levezethető a kérdésből alkotmánykonform jogalkotási megoldás, vagyis a kérdés nem ütközik az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontjában nevesített tiltott tárgykörbe. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság a Kúria döntését alaptörvény-ellenessége okán megsemmisítette, és a Kúriát új eljárásra utasította.⁶⁶ A Kúria 2022. március 23-án hozta meg az újabb határozatát, amelyben újfent nem találta hitelesíthetőnek a Kormány kérdését, és ismételten az NVB határozatának megváltoztatásáról és a kérdés hitelesítésének megtagadásáról döntött.⁶⁷ A Kúria az újonnan meghozott végzésben, figyelemmel az Alkotmánybíróság döntésére, megállapította, hogy a kérdés nem irányul az Alaptörvény módosítására, a nemzetközi szerződésbe, illetve a nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségbe való ütközést pedig maga zárta ki, a többi tiltott tárgykör érintettsége pedig fel sem merül. A népszavazási egyértelműség hiánya azonban – amelyet korábban az Alaptörvénybe ütközésre vonatkozó megállapítása miatt nem vizsgált – megítélése szerint több okból is fennáll. A kérdéssel érintett alanyi kör tekintetében ellentmondás volt az Alkotmánybíróság és a Kúria, valamint a Kormány között. Míg előbbieket szerint a kérdés alanya valamennyi kiskorú (transzszexuális és az interszexuális), addig a kezdeményező szerint az kizárólag a transzszexuális gyermekekre vonatkozik. Másrészt nem találta egyértelműnek a Kúria a kérdésben szereplő „nemátalakító kezelések” fogalmát sem, mert az nem rendelkezik köznapi jelentéssel, a hatályos jogban sincs definíciója, valamint a többes szám miatt nem világos, hogy az invazív orvosi beavatkozásokon kívül vonatkozik-e az érintettek pszichoterápiájára és hormonkezelésére is. A Kúria szerint emellett a kérdésből nem volt kiolvasható az Alkotmánybíróság által a kezdeményezésnek tulajdonított, az „igen” válaszok többsége esetén adott alkotmányos értelmezés, ahogyan az sem derül ki a kérdésből, hogy a szülő/törvényes képviselő hozzájárulása nélkül, vagy csak azzal együtt vethetné alá magát a kiskorú a nemátalakító kezeléseknek.

A döntéssel szemben 2022 májusában újabb alkotmányjogi panaszt nyújtottak be, de a kérdés hitelesítése addigra az Alkotmánybíróság szerint – a kérdéssel szoros összefüggésben álló és azzal együtt benyújtott négy kérdésben közben megtartott népszavazás miatt – tárgyalanná is vált.⁶⁸

A jogerősen hitelesített négy kérdésben, mivel azok esetében a felülvizsgálat eredményeképp megalkotott kúriai végzéseket nagyjából azonos időben adták ki, az Országgyűlés a 32/2021. (XI. 30.) OGY határozatával⁶⁹ elrendelte a népszavazást, az Alkotmánybíróság pedig – mivel az elrendelő OGY határozatot is megtámadták – az 1/2022. (I. 7.) AB határozattal⁷⁰ helybenhagyta azt. A köztársasági elnök a négy kérdésben az országos népszavazást 2022. április 3-ra, az országgyűlési

66 33/2021. (XII. 22.) AB határozat.

67 Knk.II.39.058/2022/8. számú végzés.

68 3108/2023. (III. 14.) AB végzés.

69 32/2021. (XI. 30.) OGY határozat.

70 1/2022. (I. 7.) AB határozat.

képviselők 2022. évi általános választásának napjára tűzte ki.⁷¹ Előtte természetesen az Országgyűlés az egyes választási tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi CXVII.⁷² és az országos népszavazási eljárás módosításáról szóló 2021. évi CVIII. törvénnyel⁷³ megteremtette a közös eljárás lebonyolításának jogszabályi feltételeit.

A közös eljárás és az országgyűlési választásokon jellemző magas részvételi arány ellenére ez a népszavazás sem lett érvényes. Az érvényesen szavazók száma körülbelül a választójogosultak 47%-a volt, vagyis az érvényességi küszöb átlépése ebben az esetben sem sikerült.⁷⁴

A hitelesített országos népszavazási kérdések sorsának mérlege

Nos, kérdés, hogy a fent leírtak tükrében milyen konklúzió vonható le. Azt biztosan állíthatjuk, hogy a választópolgári kezdeményezés szervezőinek igen nehéz dolguk van azzal kapcsolatban, hogy olyan kérdést fogalmazzanak meg, amely valóban kiállja a hitelesítés alkotmányos és egyértelműségi próbáját. Viszont sok esetben a hitelesítés ellenére sem történik aktivizálódás a szervező részéről. Jó példa erre a vagyonyilatkozatok adatainak hatósági ellenőrzésére vonatkozó kérdés, amelyben három hitelesítés ellenére sem történt gyűjtés. A legutolsó esetben a szervező az átvett íveket úgy adta vissza az NVI-nek, hogy azokon egyetlen aláírás sem szerepelt, a 28 érvényes aláírás a kezdeményezés hitelesítésekor benyújtott támogató aláírások száma volt.⁷⁵ Ugyanezen szervező az általa benyújtott és jogerősen hitelesített további két kérdésben az íveket sem igényelte meg.⁷⁶ Joggal vetődik fel a kérdés, hogy vajon mi célja volt a kezdeményezések benyújtásának?

Bár amint láthattuk, a vizsgált hitelesített kérdések közül mindössze négyet nyújtottak be pártok, huszonnégyet pedig magánszemélyek jegyezték, nem árt alaposabban szemügyre venni ezeket a magánszemélyeket. A túlnyomó többségük ugyanis valamilyen módon kötődik a pártokhoz. Van köztük több országgyűlési képviselő, volt országgyűlési képviselő, de olyan is, aki később lett országgyűlési képviselő, vagy helyi önkormányzati képviselő, vagy egyszerű párttag. Volt olyan magánszemély általi kezdeményezés, amely mögé nyíltan odaállt egy párt, és komolyan gondolta az aláírásgyűjtéseket is, más esetben azonban tagjának, szimpatizánsának elvi támogatása mellett – a kérdés politikai mozgósító hatását és saját erőforrásait mérlegelve –

71 8/2022. (I. 11.) KE határozat.

72 Egyes választási tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi CXVII. törvény.

73 Az országos népszavazási eljárás módosításáról szóló 2021. évi CXVIII. törvény.

74 Országos népszavazás 2022. április 3. összesített eredmények. Lásd: <https://vtr.valasztas.hu/nepszavazas2022>

75 79/2023. NVB határozat.

76 „Egyetért-e Ön azzal, hogy országos népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?” Lásd: www.valasztas.hu/23-20230303; „Egyetért-e Ön azzal, hogy helyi népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?” Lásd: www.valasztas.hu/17-20230303

hivatalosan nem állt be a kezdeményezés mögé. Mindenesetre a kérdések túlnyomó többségére az is igaz volt, hogy azok kapcsán a pártok elmondhatták álláspontjukat, szerepelhettek a médiában, és hangsúlyozhatták a közvetlen demokrácia fontosságát, sőt annak gyakorlati kiterjesztése szükségességét is. Valószínű, hogy az esetek többségében nem is volt más a kezdeményezők célja, vagyis a népszavazási kérdés megfogalmazása és benyújtása nem eszköz volt a népszavazás megtartásához, hanem maga volt a cél.⁷⁷

Míg a jogerősen hitelesített választópolgári kezdeményezések döntő többsége az aláírásgyűjtésen bukik el, a Kormány kérdései számára az 50%-os érvényességi küszöb megugrása tűnik lehetetlennek. Ez utóbbi ráadásul még akkor sem változott, ha az országos népszavazás az országgyűlési képviselők általános választásával⁷⁸ együtt került megrendezésre, ahol 2022-ben az országos listákra leadott érvényes szavazatok aránya a szavazásra jogosultak számához képest 69% volt. Vagyis, ha minden szavazó, aki az országgyűlési választás országos listájára érvényesen szavazott, a népszavazáson is érvényesen szavazott volna, a Kormány által kezdeményezett kérdésekben érvényes és eredményes lett volna a népszavazás. Az ellenzéki pártok kampánya éppen ezért – mint kiderült eredményesen – arra irányult, hogy szavazóik ne vegyenek részt a népszavazáson, illetve érvénytelen szavazatot dobjanak be a szavazóurnákba.

Az elmúlt tíz év mérlege az országos népszavazás esetén tehát az, hogy akár az úgynevezett alulról jövő, tehát választópolgári, akár a felülről jövő, így a Kormány kezdeményezéséről legyen szó, sikerre vinni, azaz érvényes és eredményes országos népszavazást tartani csak olyan kivételes körülmények között lehet, amikor a választópolgári aktivitás és támogatás mértéke elsöprő erejű, megkockáztatom, csaknem nemzeti egységet feltételez.

Helyi népszavazások 2014–2023

Az országos népszavazásokhoz képest a helyi népszavazások jóval nehezebben kutathatók, mert bár a kitűzött helyi népszavazásokról a valasztas.hu oldal közöl információt, az azonban nem derül ki, hogy ezek összesen hány benyújtott népszavazási kérdés közül kerültek ki. Az országos népszavazás esetében elérhető az az információ, hogy a 611 benyújtott kérdésből 5-ben tűzött ki a köztársasági elnök országos népszavazást, és lényegében sikeres gyűjtés esetén, további huszonnyolc kérdésben lehetett volna még országos népszavazás.

A helyi népszavazásokról viszont annyit tudunk, hogy az Nsztv. helyi népszavazási eljárást szabályozó VI. fejezetének 2014. október 1-jei hatálybalépése óta 2023. december 31-ig 24 kérdés tekintetében az arra jogosult helyi választási bizottság ki-

⁷⁷ TÉGLÁSI 2014: 30–31.

⁷⁸ Országgyűlési képviselők választása 2022 – Országos listák. Lásd: <https://vtr.valasztas.hu/ogy2022/orszagos-listak?tab=parties>

tűzte a helyi népszavazást, és azt meg is tartották. Területi népszavazás kitűzésére még nem volt példa. Egy kezdeményezés állt eddig a kitűzéshez a legközelebb, mégpedig a Fekete-Győr András, a Momentum Mozgalom korábbi elnöke által szervezett „Egyetért-e Ön azzal, hogy Budapest Főváros Önkormányzata vonja vissza a 2024. évi nyári olimpiai és paralimpiai játékok megrendezésére irányuló pályázatát?”, amelyről a későbbiekben lesz szó.

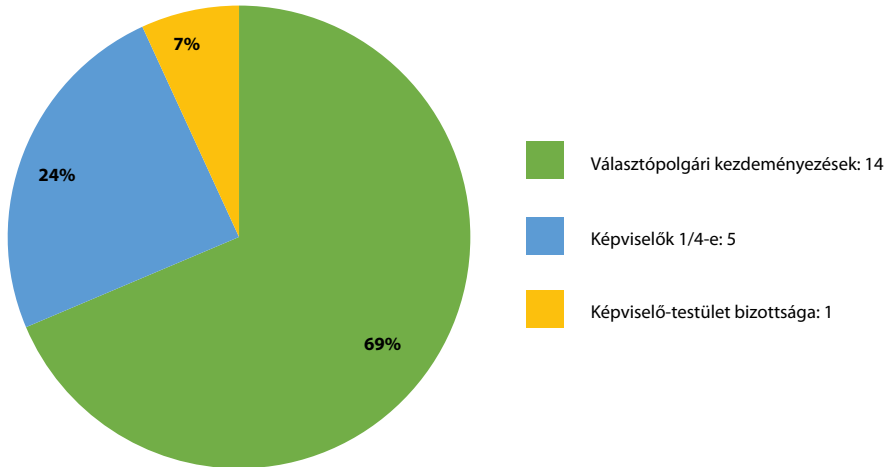
Azt, hogy pontosan mely kérdésekben tűztek ki helyi népszavazást, a jelen tanulmány 4. függeléke tartalmazza.

A kérdések vizsgálhatók a témájuk szempontjából is, e tekintetben azonban először lényeges elhatárolni a területszervezési témájú kérdéseket az egyéb kérdésektől. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) V. Fejezete ugyanis előírja, hogy önálló község alakítása, települések egyesítése, területrészt átadása, település vármegyék közötti átcsatolása, illetve fővárosi kerület létrehozása, a kerületi határok megváltoztatása esetén kötelező helyi népszavazást tartani. Szemben az országos népszavazás szabályaival, ahol az alkotmányozó kizárólag negatív irányban szabályozta a népszavazás tárgyköreit, azaz azt határozta meg, hogy miben nem lehet országos népszavazást tartani, a helyi népszavazás esetében jogszabály (törvény, illetve önkormányzati rendelet) azt is előírhatja, hogy miben kötelező helyi népszavazás kitűzése. Ebbe a körbe sorolhatók az Mötv. által nevesített témakörök is, ahol a területszervezési eljárás sikerességének egyik alapfeltétele az adott tárgykörben megtartott érvényes és eredményes helyi népszavazás is. Fontos azonban megjegyezni, hogy a területrészt átadása kivételével az említett területszervezési kérdésekben tartott érvényes és eredményes népszavazás nem dönti el az ügyet, hanem csak előfeltétele az eljárás lefolytatásának, a döntéshozó ugyanis az Országgyűlés, illetve a köztársasági elnök.

A 24 kérdésből 4 kérdés úgynevezett területszervezési kérdés volt. A fennmaradt 20 kérdés vonatkozásában az állapítható meg – szemben az országos népszavazás-kezdeményezések esetében tapasztalt rendkívül széles skálán mozgó témákkal –, hogy azok tárgya többségében valamilyen, a közösség életére meghatározó hatással bíró beruházással áll összefüggésben.⁷⁹

A vizsgált helyi és országos népszavazási kezdeményezések abban hasonlóságot mutatnak, hogy előbbie is döntően alulról jövő kezdeményezések, azaz azok mögött választópolgári kezdeményezések szervezői, mégpedig magánszemélyek álltak. Néhány esetben a képviselők egynegyede, illetve egy esetben a képviselő-testület bizottsága is kezdeményezett helyi népszavazást, de a kezdeményezői kör tekintetében egyértelműen a választópolgári kezdeményezések szervezői dominálnak, ahogyan azt a 6. ábra is mutatja.

79 A korábbi tapasztalatokról lásd LÁSZLÓNÉ 2008: 282–283.

6. ábra: Nem területszervezési kérdésben kitűzött helyi népszavazási kérdések kezdeményezői

Forrás: a szerző szerkesztése

Abban viszont már jelentős az eltérés a népszavazási kezdeményezések két vizsgált típusa között, hogy míg az Nsztv. hatálybalépése óta nem volt olyan választópolgári kezdeményezés, amelyben a köztársasági elnök országos népszavazást tűzött volna ki, a helyi népszavazások esetében a kitűzött népszavazások 70%-át magánszemélyek szervezték.

A jelen tanulmány 4. függelékében foglalt adatok alapján az is látható, hogy a képviselők egynegyede által kezdeményezett valamennyi népszavazás érvénytelen lett, míg Szentkirályon, a képviselő-testület bizottsága által kezdeményezett kérdésben érvényes és eredményes volt a népszavazás, vagyis az öt kezdeményezésből egy volt sikeres.

A magánszemélyek által szervezett tizennégy kérdésből négyben volt érvényes és eredményes a kitűzött népszavazás, vagyis míg a felülről jövő kezdeményezések 20%-a volt úgymond sikeres, addig az alulról jövő kezdeményezések esetében ez a mutató közel 29%. Bár a különbség nem számottevő, az a konklúzió a számok alapján mégiscsak levonható, hogy helyben a választópolgárok szavazásban megnyilvánuló aktivitása a választópolgári kezdeményezések tekintetében nagyobb, mint a képviselők vagy a képviselő-testület bizottsága által kezdeményezettek esetében. Ezen túl fontos megjegyezni azt is, hogy a területszervezési kérdések azok, ahol a legszembetűnőbb a választópolgári aktivitás, a négy kezdeményezésből ugyanis háromban érvényes és eredményes volt a kitűzött helyi népszavazás.⁸⁰

A helyi népszavazási kérdések kapcsán rendelkezésre álló szűkös adatforrás sajnos további összehasonlító elemzést nem tesz lehetővé, azonban a helyi népszavazások körében egy kezdeményezésről még mindenképp szót kell ejteni. Mint már említett-

80 Erről lásd még RADICS 2018: 23–24, valamint TÓTH 2012: 92–98.

tem, területi népszavazás kítűzésére eddig nem került sor, azaz nem volt olyan kezdeményezés, ahol egy adott vármegye vagy kizárólag Budapest választópolgárai fejthették volna ki a véleményüket valamely kérdésben. Ehhez a legközelebb egy fővárosi szintű kezdeményezés állt, amely a közbeszédben a „Nolimpia” néven vált ismertté.

A kezdeményezés szervezője Fekete-Győr András, a Momentum Mozgalom korábbi elnöke volt. 2016. december 2-án nyújtotta be a Fővárosi Választási Bizottsághoz (FVB) az alábbi népszavazásra javasolt kérdést: „Egyetért-e Ön azzal, hogy Budapest Főváros Önkormányzata vonja vissza a 2024. évi nyári olimpiai és paralimpiai játékok megrendezésére irányuló pályázatát?”

Az FVB a 3/2016. (XII. 7.) számú határozatában megállapította, hogy az olimpiai játékok megrendezésére való jelentkezés és ebből kifolyólag a 2024-es játékok megrendezésére benyújtott pályázat visszavonása is Budapest Főváros Közgyűlésének hatáskörébe tartozó kérdés, ennél fogva a szervező által benyújtott kérdésben csak fővárosi szintű népszavazást lehet tartani. Az FVB hivatkozott döntésében azt is rögzítette, hogy a kezdeményezés nem ütközik egyetlen, az Nsztv. 32. §-ában nevesített tiltott tárgykörbe, és a népszavazási egyértelműség kétirányú követelményének is megfelel, ennél fogva annak hitelesítéséről döntött.⁸¹ A határozattal szemben érkezett felülvizsgálati kérelmet a Kúria – az ügyvédi képviselőlet igazolásának hiánya miatt – a Knk.IV.38.204/2016/2.⁸² számú végzésében érdemi vizsgálat nélkül utasította el, amellyel zöld utat kapott a kezdeményezés, és megkezdődhetett az aláírásgyűjtés.

Az aláírások gyűjtésére az Nsztv. 47. § (1) bekezdése alapján mindössze harminc nap állt rendelkezésre, ami azért érdemel kiemelés, mert egy fővárosi szintű népszavazás esetén akkor kerül sor a kítűzésre, ha azt – ahogy a kezdeményezés idején azt a Fővárosi Önkormányzat Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 53/2014. (XII. 12.) Főv. Kgy. rendelet 62/A. §-a is tartalmazta – a fővárosi választópolgárok 10%-a kezdeményezte. Mindez 2017 márciusában azt jelentette, hogy a területi szintű népszavazás kítűzéséhez 139 196 érvényes aláírás összegyűjtésére volt szükség.⁸³ Összehasonlításképp, országos népszavazás esetén a kétszázezer érvényes aláírás gyűjtésére az Nsztv. 19. § (1) bekezdése alapján négy hónapja (120 nap) van a szervezőnek. A „Nolimpia” esetében az összegyűjtött érvényes aláírások száma meghaladta az elrendeléshez szükséges számot, ennek ellenére azonban a fővárosi szintű helyi népszavazást a Fővárosi Közgyűlés nem rendelte el. A határozat indokolása szerint ugyanis „a népszavazással elérni kívánt cél már teljes mértékben megvalósult”⁸⁴

A Kúria a hivatkozott közgyűlési döntést helybenhagyta a Kpkf.IV.37.347/2017/3. számú végzésével, részletesen rögzítve annak előzményeit. E szerint az aláírásgyűjtést követően a Kormány a 2024. évi XXXIII. nyári olimpiai és XVII. nyári paralimpiai játékok rendezési jogáért kiírt pályázat helyzetéről szóló 1093/2017. (II. 22.) Korm. határozat 3. pontjában felkérte a Fővárosi Közgyűlést és a Magyar Olimpiai Bizottság elnökét,

81 3/2016. (XII. 7.) számú FVB határozat.

82 Knk.IV.38.204/2016/2. számú végzés.

83 Kvk.V.37.244/2017/3. számú végzés.

84 235/2017. (IV. 5.) Főv. Kgy. határozat.

hogy az olimpia megrendezésére vonatkozó pályázatot vonja vissza.⁸⁵ Ezt követően a Fővárosi Közgyűlés a 212/2017. (III. 1.) számú határozatában a 774/2015. (VI. 23.) Főv. Kgy. határozatot – amelyben arról döntött, hogy a Magyar Olimpiai Bizottsággal közösen, Magyarország Országgyűlésének támogatásával megpályázza a 2024. évi nyári olimpiai és paralimpiai játékok megrendezésének jogát – hatályon kívül helyezte, és a Magyar Olimpiai Bizottsággal közösen visszavonta a 2024. évi XXXIII. nyári olimpiai és XVII. nyári paralimpiai játékok megrendezésére irányuló pályázatát. Ezt követően állapították meg a népszavazási kezdeményezés támogatására gyűjtött érvényes aláírások számát, majd megszületett az elrendelés megtagadásáról szóló határozat.⁸⁶

Mindez tehát azt jelenti, hogy hasonlóan néhány országos népszavazási kezdeményezéshez, ez a fővárosi szintű területi népszavazási kezdeményezés is szavazás nélkül érte el a szervezői célt, nevezetesen a 2024-es nyári olimpiai és paralimpiai játékok megrendezésére vonatkozó pályázat visszavonását.

A „Nolimpia” mint kezdeményezés két okból is rendkívül érdekes. Egyrészt azért, mert bár a jogszabályok alapján egyértelmű, hogy városok pályázhatnak a megrendezés jogára, valójában egy ilyen sportesemény megrendezésének joga jóval túlmutat a pályázó város közigazgatási határain, akár a rendezvény miatti infrastrukturális fejlesztések, akár a rendezvényhez kapcsolódó kulturális értékek miatt. Tehát noha a népszavazás eldöntésére jogosultak köre a fővárosban élőkre korlátozódott volna, az ügy, amelyben döntéshozásra készültek, valójában hazánk teljes lakosságának életére hatással lett volna.

A kezdeményezéssel kapcsolatos másik érdekesség, hogy a jogalkalmazók az érvényes aláírások számának meghatározásakor szembesültek azzal a problémával, miszerint nincs pontosan szabályozva, hogy ki jogosult részt venni egy helyi, illetve területi szintű népszavazáson.

Az NVI azt az álláspontot képviselte, hogy ebben az esetben azok jogosultak részt venni a helyi/területi népszavazáson, akik egy időközi helyi önkormányzati választáson is jogosultak lennének megjelenni és szavazni. Ezen elvnek megfelelően közölte a Fővárosi Választási Irodával (FVI) a hitelesítő határozat jogerőre emelkedésének napján a választópolgárok számát. Az FVB azonban a 1/2017.02.01/Jkv. döntésben úgy foglalt állást, hogy a Budapesten lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkezők egyaránt jogosultak aláírásukkal támogatni a kezdeményezést. Ennek eredményeképp azonban más módon határozták meg azt, hogy ki jogosult aláírni a kezdeményezést, és hogy mely választópolgárok képezik az elrendeléshez szükséges aláírások meghatározásának alapját, e két csoport ugyanis nem fedi egymást. Az NVB ezt, vagyis hogy az FVB nem azonos alapon határozta meg az aláírásra jogosultak és a népszavazás elrendeléséhez szükséges 10%-ba tartozók körét, súlyosan jogsértőnek ítélte, ezért azonos alapokra helyezte e két személyi kört.⁸⁷ Ezzel a megállapítással a Kúria

85 1093/2017. (II. 22.) Korm. határozat.

86 Kpkf.IV.37.347/2017/3. számú végzés.

87 3/2017. NVB határozat.

is egyetértett a felülvizsgálati eljárás során, az NVB-nek azzal az általános érvényű ki nyilatkoztatásával viszont már nem, hogy a helyi népszavazás választójogosultjainak köre azonos az időközi helyi önkormányzati választás választójogosultjaival.⁸⁸ A Kúria megítélése szerint ennek meghatározása nem jogalkalmazói, hanem jogalkotói feladat.⁸⁹ A jogalkotó a Kúria felhívásának az Nsztv. 44. § és 80. §-át módosító, az egyes választásokkal kapcsolatos törvények módosításáról szóló 2018. évi CXIII. törvénnyel tett eleget. A hivatkozott jogszabály egyértelmű helyzetet teremtett abban a tekintetben, hogy kik jogosultak támogatni a helyi népszavazási kezdeményezést, és kik vehetnek részt a kitűzött helyi népszavazáson. Természetesen a jogalkotó azonos módon szabályozta a támogatásra és a szavazásra való jogosultságot oly módon, hogy azt minden, az érintett településen lakóhellyel rendelkező, valamint az aláírásgyűjtő ív hitelesítését / a helyi népszavazás kitűzését megelőző 30. napig tartózkodási helyet létesített választópolgárnak biztosítja.⁹⁰

A hivatkozott jogszabály-módosítás volt talán a legnagyobb horderejű módosítása a helyi népszavazási eljárásra vonatkozó szabályoknak megalkotásuk óta, az ugyanis világosan látszik, hogy a jogalkotó az országos népszavazás kapcsán sokkal több esetben érezte szükségét a szabályok korrigálásának, mint a helyi népszavazások esetében.⁹¹

Összegzés

Összességében levonhatjuk azt a következtetést, hogy a népszavazás mind országos, mind helyi szinten a hatalomgyakorlás olyan eszköze, amelyhez ritkán nyúlnak az arra jogosultak. Persze az is igaz, hogy – figyelemmel a Kúria Knk.IV.40.645/2021/19. számú végzésében foglaltakra – az Alaptörvény és az Nsztv. által a kérdés vonatkozásában megfogalmazott követelményeket szigorúan be kell tartani, és az esetek többségében már azok teljesítése is megoldhatatlan feladatnak bizonyul. Ezt követően a választópolgárok aktivizálása, a figyelmük felkeltése nemcsak az aláírásgyűjtés, hanem a szavazás alkalmával is, azaz hónapokon keresztül, még az előzőnél is nagyobb kihívás elé állítja a szervezőket. Az országos népszavazás esetében talán nem is mindig cél eljutni idáig. Sokkal inkább az látszik, hogy a szervezők önmagában a népszavazásra javasolt kérdések benyújtásával kívánják felhívni az Országgyűlést, a Kormányt és természetesen a közvélemény figyelmét arra, hogy nem értenek egyet valamely döntéssel, szabályozással, de valódi szervezői szándék valószínűleg a legtöbb esetben nincs a kezdeményezések mögött. Helyben ettől talán árnyaltabb a helyzet, erre enged következtetni a több érvényes és eredményes helyi népszavazás, de azért azt is fontos látni, hogy tíz év alatt országosan mindössze négy kérdésben tartottak eredményes

88 GÁVA 2019: 70–73.

89 Kvk.V.37.244/2017/3. számú végzés. Lásd: <https://static.valasztas.hu/migration/2017/kvk244.pdf>

90 Nsztv. 44. § (5) bekezdés, valamint 80. § (2) bekezdés.

91 Lásd erről GÁVA 2023.

helyi népszavazást, ami a vizsgált időtartam és a települések száma viszonylatában elenyészőnek tekinthető.

A gyakorlat tehát az Alaptörvényben rögzített kivételesség érvényesülését mutatja, amelyben országos szinten nem kevés szerep jut a tényleges szervezői aktivitás hiányának is. Mindez azokat a véleményeket tükrözi vissza, amelyek a népszavazások gyakorlati alkalmazhatóságát és értelmét csak nagyon szűk körben tartják indokoltnak.⁹²

Felhasznált irodalom

- CSERNY Ákos – TÉGLÁSI András (2015): Certain Elements of the Transformed Hungarian Electoral System in the Light of the Experience of the 2014 Elections. *Osteuropa-Recht*, 61(3), 335–362. Online: <https://doi.org/10.5771/0030-6444-2015-3-335>
- CSERNY Ákos – TÉGLÁSI András – HALÁSZ Iván (2013): Népszuverenitás és népképviselő. In CSERNY Ákos (szerk.): *Alkotmányjog*. Budapest: Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó Zrt., 119–142.
- DAHL, Robert Alan (1995): *Forradalom után? Autoritás a jó társadalomban*. Budapest: Osiris.
- GÁVA Krisztián (2019): Történetek az Agoráról. Az új népszavazási törvény jogalkalmazási tapasztalatai. In TÉGLÁSI András (szerk.): *Tanulmányok a választójog, a választási rendszerek és a népszavazás aktuális kérdéseiről*. Budapest: Dialóg Campus, 33–74. Online: https://nke-repo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13007/web_PDF_Tanulmanyok_a_valasztuojog.pdf?sequence=2
- GÁVA Krisztián (2023): Az országos és a helyi népszavazás szabályozásának összevetése 2014-től napjainkig. *Acta Humana*, 11(4), 59–80. Online: <https://doi.org/10.32566/ah.2023.4.4>
- LÁSZLÓNÉ KOVÁCS Ilona (2008): A helyi népszavazás szabályozása, gyakorlati tapasztalatai. In CSEFKÓ Ferenc (szerk.): *Ünnepi kötet Ivancsics Imre egyetemi docens, decan emeritus 70. születésnapjára*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 276–289.
- POZSÁR-SZENTMIKLÓSSY Zoltán (2016): A Kúria végzése a betelepítési kvótáról szóló népszavazási kérdésről. *Jogesetek Magyarázata*, (1–2), 77–84.
- RADICS Katalin Adél (2019): A helyi népszavazások kihívásai Magyarországon. *Diskurzus*, 9(2), 16–26. Online: <https://blszk.sze.hu/images/Diskurzus-2019.-%C3%A9vi-II.-sz%C3%A1m24.pdf#page=28>
- TÉGLÁSI András (2014): Azért a nép az úr? A népszavazás aktuális alkotmányjogi kérdései az Alaptörvény elfogadása óta. *MTA Law Working Papers*, (19). Online: https://jog.tk.hun-ren.hu/uploads/files/mtalwp/2014_19_Teglasi.pdf
- TÉGLÁSI András (2015): Véleményszabadság vs. emberi méltóság – Egy rejtélyes alaptörvény-módosítás nyomában. *Acta Humana: Hungarian Centre for Human Rights Publications*, 3(6), 25–47.
- TÓTH Adrienn (2012): Igen vagy nem. A helyi népszavazások magyarországi gyakorlata (1999–2011). *Politikatudomány Szemle*, (3), 82–114.

92 „Éppen úgy, ahogy nem lehet a polgárokat állandóan gyűlésekre járatni, az emberek a népszavazásokat is gyakran zavarosnak és érdekeiktől függetlennek találják; akik hajlandók a népszavazáson szavazni, gyakran csak egy csekély kisebbséget tesznek ki. A kifejezetten szakmai kérdések különösen alkalmatlanok népszavazásra bocsátásra. És ami a dolog gyakorlati oldalát illeti, a közügyeknek csak nagyon kis százalékát lehet népszavazással eldönteni.” DAHL 1995: 65–66.

Jogi források

- A népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2013-238-00-00>
- Egyes választási tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi CXVII. törvény. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-117-00-00.0#CI>
- Az országos népszavazási eljárás módosításáról szóló 2021. évi CXVIII. törvény. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-118-00-00.0#CI>
- T/10171. számú törvényjavaslat a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzésre vonatkozó egyes törvények módosításáról. Online: <https://bit.ly/3U4PCJn>
- T/17383. számú törvényjavaslat A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény módosítása a korrupciós bűncselekmények elévülési idejének emelése érdekében. Online: <https://bit.ly/4eZ7Ddk>
- A Kemény Ferenc Sportlétesítmény-fejlesztési Programról szóló 1839/2016. (XII. 23.) Korm. határozat. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2016-1839-30-22>
- A 2024. évi XXXIII. nyári olimpiai és XVII. nyári paralimpiai játékok rendezési jogáért kiírt pályázat helyzetéről szóló 1093/2017. (II. 22.) Korm. határozat. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A17H1093.KOR&txtreferer=00000001.txt>
- Országos népszavazás időpontjának kitzűzéséről szóló 233/2016. (VII. 5.) KE határozat. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2016-233-30-76>
- Országos népszavazás időpontjának kitzűzéséről szóló 8/2022. (I. 11.) KE határozat. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2022-8-30-76>
- Országos népszavazás elrendeléséről szóló 8/2016. (V. 10.) OGY határozat. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2016-8-30-41>
- Országos népszavazásról szóló 23/2016. (X. 27.) OGY határozat. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2016-23-30-41>
- Országos népszavazásról szóló 24/2016. (X. 27.) OGY határozat. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2016-24-30-41>
- Országos népszavazás elrendeléséről szóló 32/2021. (XI. 30.) OGY határozat. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-32-30-41.1>
- 29/2012. (V. 25.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=B012AC61AABEAE9CC1257ADA00524F73>
- 3130/2016. (VI. 29.) AB végzés. Online: <https://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/61A1C8A5EF845C23C1257FB800586047?OpenDocument>
- 3150/2016. (VII. 22.) AB végzés. Online: <https://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/C410722866921CC9C1257FE90058695B?OpenDocument>
- 3151/2016. (VII. 22.) AB végzés. Online: <https://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/628A002BA47B9404C1257FE600585769?OpenDocument>
- 33/2021. (XII. 22.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=58C4C4BC8B4F2356C1258782005EDA9C>
- 1/2022. (I. 7.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=FD9E0DD034F8DFEFC12587A700476CD6>

- 10/2022. (VI. 2.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=57FE516757A96BE1C12587E4005EC02B>
- 11/2022. (VI. 2.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=42691364BD0F534EC12587E4005EC3A5>
- 3108/2023. (III. 14.) AB végzés. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=0CBB61356A31160AC125884E00528663>
- 20/2023. (VIII. 7.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=078E6242A7F4A4C1C12589EB004482D1>
- 21/2023. (VIII. 7.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=95F4CCBA4EFF8DAFC12589EB00448282>
- 3026/2024. (I. 12.) AB végzés. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=FFBD0C50427826B6C1258A83006042B5>
- 3027/2024. (I. 12.) AB végzés. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=28BACC2C705A66B1C1258A83006042AC>
- 3028/2024. (I. 12.) AB végzés. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=AD9384D79C5B59D7C1258A830060429E>
- 3/2024. (I. 25.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=A6BC60C093F7CC1BC1258A83006042C0>
- 4/2024. (I. 25.) AB határozat. Online: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=4B73C63155510A6EC1258A83006042BD>
- 14/2016.NVBhatározat. Online: www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/14-2016-nvb-hatarozat-magyarorszag-kormanya-altal-benyujtott-oroszagos-nepszavazasi-kezdemenyезes-targyaban
- 51/2016. NVB határozat. Online: <https://bit.ly/3XZHAM6>
- 150/2016. NVB határozat. Online: <https://bit.ly/4ej8k1u>
- 3/2017. NVB határozat. Online: www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/3-2017-nvb-hatarozat-m-j-maganszemely-es-dr-sz-m-g-maganszemely-altal-benyujtott-fellebbezes-targyaban
- 42/2017.NVBhatározat. Online: www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/42-2017-nvb-hatarozat-vago-gabor-maganszemely-altal-kezdemenyезett-oroszagos-nepszavazasi-kerdes-targyaban
- 697/2018. NVB határozat. Online: www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/697-2018-nvb-hatarozat-a-momentum-mozgalom-altal-benyujtott-fellebbezes-targyaban
- 966/2018. NVB határozat. Online: www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/966-2018-nvb-hatarozat-ur-bence-altal-benyujtott-oroszagos-nepszavazasi-kezdemenyезes-targyaban
- 986/2018. NVB határozat. Online: <https://bit.ly/3YgnDsz>
- 177/2019. NVB határozat. Online: www.valasztas.hu/hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/177-2019-nvb-hatarozat-a-kassai-daniel-maganszemely-altal-benyujtott-oroszagos-nepszavazasi-kezdemenyезes-targyaban
- 34/2020. NVB határozat. Online: www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/34-2020-nvb-hatarozat-a-kassai-daniel-maganszemely-altal-benyujtott-oroszagos-nepszavazasi-kezdemenyезes-targyaban
- 156/2022. NVB határozat. Online: <https://bit.ly/4eVZoW3>

- 157/2022. NVB határozat. Online: <https://bit.ly/3ZUzEVQ>
- 29/2023. NVB határozat. Online: <https://bit.ly/4hclynU>
- 74/2023. NVB határozat. Online: <https://bit.ly/3ZV42PT>
- 79/2023. NVB határozat. Online: <https://bit.ly/40jxQpJ>
- Knk.II.39.057/2023/3. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkii3905720233-szamu-hatarozat>
- Knk.II.39.102/2023/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkii3910220232-szamu-hatarozat>
- Knk.II.39.103/2023/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkii3910320232-szamu-hatarozat>
- Knk.IV.40.645/2021/19. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiv40645202119-szamu-hatarozat>
- Knk.II.39.058/2022/8. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkii3905820228-szamu-hatarozat>
- Knk.37.807/2012/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knk3780720122-szamu-hatarozat>
- Knk.IV.37.340/2015/3. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiv3734020153-szamu-hatarozat>
- Knk.IV.37.361/2015/3. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiv3736120153-szamu-hatarozat>
- Knk.VII.37.695/2016/3. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkvii3769520163-szamu-hatarozat>
- Knk.VII.37.647/2018/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkvii3764720182-szamu-hatarozat>
- Knk.IV.38.258/2018/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiv3825820182-szamu-hatarozat>
- Knk.VII.37.857/2019/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkvii3785720192-szamu-hatarozat>
- Knk.III.39.060/2023/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiii3906020232-szamu-hatarozat>
- Knk.VII.37.857/2019/2. számú végzés. Online: www.kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkvii3785720192-szamu-hatarozat
- Knk.III.37.660/2020/2. számú végzés. Online: www.kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiii3766020202-szamu-hatarozat
- Knk.I.37.722/2016/3. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knki3772220163-szamu-hatarozat>
- Knk.IV.37.257/2016/7. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiv3725720167-szamu-hatarozat>
- Knk.VII.37.424/2017/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkvii3742420172-szamu-hatarozat>
- Knk.IV.37.222/2016/9. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiv3722220169-szamu-hatarozat>

- Knk.II.40.646/2021/9. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkii4064620219-szamu-hatarozat>
- Knk.II.39.058/2022/8. számú végzés. Online: www.kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkii3905820228-szamu-hatarozat
- Kpkf.IV.37.347/2017/3. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/kpkfiv3734720173-szamu-hatarozat>
- Knk.IV.38.204/2016/2. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiv3820420162-szamu-hatarozat>
- Kvk.V.37.244/2017/3. számú végzés. Online: <https://static.valasztas.hu/migration/2017/kvk244.pdf>
- Knk.I.39.095/2023/6. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knki3909520236-szamu-hatarozat>
- Knk.III.39.012/2024/9. számú végzés. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/nepszavugy/knkiii3901220249-szamu-hatarozat>
- Knk.IV.39.014/2024/6. számú végzés. Online: Knk.IV.39.014/2024/6. számú határozat | Kúria (kuria-birosag.hu)
- 3/2016. (XII. 7.) számú FVB határozat. Online: <https://budapest.hu/valasztas/Documents/FVB/2016%20FVB/3-2016-FVB-12-07-Olimpia2.pdf>
- A Fővárosi Közgyűlés 235/2017. (IV. 5.) Főv. Kgy. határozata fővárosi szintű helyi népszavazás elrendelése kérdésében. Online: <https://budapest.hu/Lapok/2017/a-fovarosi-kozgyules-235-2017-iv-5-fov-kg-y-hatarozata-fovarosi-szintu-helyi-nepszavazas-elrendelese-kerdeseben.aspx>
- A települések száma és népessége jogállás szerint, 2022. január 1., Központi Statisztikai Hivatal. Online: www.ksh.hu/stadat_files/fol/hu/fol0007.html

1. függelék: Jogerősen hitelesített országos népszavazásra javasolt kérdések

Sor-szám	Választópolgári kezdeményezés szervezője/Kezdeményező	Népszavazásra javasolt kérdés
1.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tartson, amelyben a tanuló a tizennyolcadik életévét betölti?”
2.	párt	„Akarja-e Ön, hogy az Országgyűlés a munka törvénykönyvéről szóló törvényt úgy módosítsa, hogy a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés esetén kétszáz százalék bérpótlék járjon?”
3.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy ne kelljen a gazdasági kamarai közfeladatok ellátásához kötelezően kamarai hozzájárulást fizetni?”
4.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az öregségi nyugdíj folyósítása az országgyűlési képviselői megbízatás idején szüneteljen – a jelen kérdésben tartott népszavazást követő évtől?”
5.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek számára az év minden napján ingyenes gyermekétkeztetést biztosítson az állam?”

Sor-szám	Választópolgári kezdeményezés szervezője/ Kezdeményező	Népszavazásra javasolt kérdés
6.	magánszemély	„Egyetért Ön azzal, hogy a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 2. számú mellékletében meghatározott gazdasági társasággal foglalkoztatási jogviszonyban álló természetes személy havonta legfeljebb bruttó 2 millió forint összegű javadalmazásban részesülhessen?”
7.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés alkosson törvényt az állami tulajdonban álló termőföldek értékesítésének a tilalmáról?”
8.	magánszemély	„Egyetért Ön azzal, hogy az országgyűlési képviselők választásán minden pártlistát állító párt köteles legyen a Magyar Államkincstárnak visszafizetni a számára közpénzből juttatott kampánytámogatást, ha a pártlista nem szerezte meg az országos listákra leadott érvényes szavazatok legalább 2%-át?”
9.	Kormány	„Akarja-e, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is előírhasa nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését?”
10.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés semmisítse meg a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés tilalmáról szóló 2014. évi CII. törvényt?”
11.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy általános iskolában a tanulóknak a kötelező tanórákon kívüli foglalkozásokon csak a törvényes képviselője kérésére legyen kötelező részt venni?”
12.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a korrupciós bűncselekmények büntethetősége legalább tizenkét év elteltével évüljön el?”
13.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy köztulajdonban álló gazdasági társasággal foglalkoztatási jogviszonyban álló személy onnan származó éves jövedelme a köztársasági elnök tiszteletdíjának éves összegét ne haladhassa meg?”
14.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy december huszonnegyedike munkaszüneti nap legyen?”
15.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés írja elő a törvény alapján vagyonyilatkozat-tételre kötelezett személyek vagyonyilatkozataiban foglaltak helytállóságának rendszeres, kötelező, a hatósági nyilvántartásokban foglalt adatokkal való összevetéssel történő vizsgálatát?”
16.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés helyezze hatályon kívül a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló 2017. évi LXXVI. törvényt?”
17.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy országos népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?”
18.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy helyi népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?”
19.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a házasság közjegyző általi felbontással is megszűnhessen?”

Sor-szám	Választópolgári kezdeményezés szervezője/Kezdeményező	Népszavazásra javasolt kérdés
20.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy 2023. január 1-ig a 38086/78 helyrajzi számú Kvassay Jenő út, Ráckevei-Soroksági Dunaág, Duna folyam, MÁV Kelenföld-Keleti pályaudvar vasútvonal által határolt területre atlétikai stadion ne épüljön?”
21.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés írja elő a törvény alapján vagyonnyilatkozat-tételre kötelezett személyek vagyonnyilatkozataiban foglaltak helytállóságának rendszeres, kötelező, a hatósági nyilvántartásokban foglalt adatokkal való összevetéssel történő vizsgálatát?”
22.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy 2023. január 1-ig a 38086/78 helyrajzi számú Kvassay Jenő út, Ráckevei-Soroksági Dunaág, Duna folyam, MÁV Kelenföld-Keleti pályaudvar vasútvonal által határolt területre atlétikai stadion ne épüljön?”
23.	párt	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés módosítsa a köznevelési törvényt úgy, hogy Magyarországon a tankötelezettség újra 18 éves korig tartson?”
24.	Kormány	„Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek köznevelési intézményben a szülő hozzájárulása nélkül szexuális irányultságokat bemutató foglalkozást tartsanak?”
25.	Kormány	„Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekek számára nemi átalakító kezeléseket népszerűsítsenek?”
26.	Kormány	„Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek fejlődésüket befolyásoló szexuális médiatartalmakat korlátozás nélkül mutassanak be?”
27.	Kormány	„Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek a nem megváltoztatását bemutató médiatartalmakat jelenítsenek meg?”
28.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés írja elő a törvény alapján vagyonnyilatkozat-tételre kötelezett személyek vagyonnyilatkozataiban foglaltak helytállóságának rendszeres, kötelező, a hatósági nyilvántartásokban foglalt adatokkal való összevetéssel történő vizsgálatát?”
29.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy helyi népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?”
30.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy országos népszavazási kezdeményezést elektronikus felületen kitölthető aláírásgyűjtő íven is lehessen támogatni?”
31.	párt	„Egyetért Ön azzal, hogy az üvegpalackok visszaválthatók legyenek?”
32.	párt	„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés helyezze hatályon kívül a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről szóló 2006. évi LIII. törvényt?”
33.	magánszemély	„Egyetért-e Ön azzal, hogy ne kelljen a gazdasági kamarai közfeladatok ellátásához kötelezően kamarai hozzájárulást fizetni?”

Valós cél vagy játékszer?

2. függelék: Az Alkotmánybíróság megsemmisítette a Kúria népszavazási kérdést hitelesítő vagy a hitelesítést helybenhagyó végzését

Országos népszavazásra javasolt kérdés	NVB határozat	Megsemmisített kúriai végzés	Alkotmánybírósági határozat	Új eljárásban hozott kúriai végzés
„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés a nyugdíj jogszabályok megfelelő módosításával a jelen kérdésben megtartott népszavazást követő év január 1.-től a férfiak számára is tegye lehetővé Magyarországon a nők számára biztosított kedvezményekkel történő nyugdíjba vonulás lehetőségét?”	83/2015. NVB határozat (hitelesítés megtagadása)	Knk.IV.37.467/2015/2. (az NVB határozatát megváltoztatta és a kérdést hitelesítette)	28/2015. (IX. 24.) AB határozat	Knk.IV.37.989/2015/2.
„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés helyezze hatályon kívül a Fudan Hungary Egyetemért Alapítványról, a Fudan Hungary Egyetemért Alapítvány részére történő vagyonjuttatásról szóló 2021. évi LXXXI. törvényt?”	20/2021. NVB határozat (hitelesítés)	Knk.I.40.792/2021/10. (hitelesítés helybenhagyása)	10/2022. (VI. 2.) AB határozat	Knk.I.39.469/2022/2.
„Egyetért-e Ön azzal, hogy az álláskeresési járadék folyósításának leghosszabb időtartama 270 nap legyen?”	24/2021. NVB határozat (hitelesítés)	Knk.I.40.793/2021/9. (hitelesítés helybenhagyása)	11/2022. (VI. 2.) AB határozat	Knk.I.39.470/2022/2.
„Egyetért Ön azzal, hogy a tanuló a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 6. mellékletben meghatározott testneveléssel együtt számított heti óraszámát három órával csökkenjen?”	40/2023. NVB határozat (hitelesítés megtagadása)	Knk.II.39.057/2023/3. (az NVB határozatát megváltoztatta, a kérdést hitelesítette)	20/2023. (VIII. 7.) AB határozat	Knk.II.39.102/2023/2. (az NVB határozatát megváltoztatta, a kérdést ismét hitelesítette)
			3/2024. (I. 25.) AB határozat	Knk.IV.39.014/2024/6. (az NVB határozatát helybenhagyta)
„Egyetért-e Ön azzal, hogy a helyi tanterv a tanórai foglalkozások időkerete harminc százaléka felhasználásáról rendelkezzen?”	41/2023. NVB határozat (hitelesítés megtagadása)	Knk.II.39.058/2023/2. (az NVB határozatát megváltoztatta, a kérdést hitelesítette)	21/2023. (VIII. 7.) AB határozat	Knk.II.39.103/2023/2. (az NVB határozatát megváltoztatta, a kérdést ismét hitelesítette)
			4/2024. (I. 25.) AB határozat	Knk.III.39.012/2024/9. (az NVB határozatát helybenhagyta)

3. függelék: Jogerősen hitelesített országos népszavazási kezdeményezések, amelyekben az NVB megállapította a támogatásukra gyűjtött érvényes aláírások számát

Országos népszavazásra javasolt kérdés	Érvényes aláírások száma
„Egyetért Ön azzal, hogy a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 2. számú mellékletében meghatározott gazdasági társasággal foglalkoztatási jogviszonyban álló természetes személy havonta legfeljebb bruttó 2 millió forint összegű javadalmazásban részesülhessen?” (2015)	106 275
„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés alkosson törvényt az állami tulajdonban álló termőföldek értékesítésének a tilalmáról?” (2015)	181 318
„Egyetért-e Ön azzal, hogy a korrupciós bűncselekmények büntethetősége legalább tizenkét év elteltével évüljön el?” (2017)	4 755
„Egyetért-e Ön azzal, hogy köztulajdonban álló gazdasági társasággal foglalkoztatási jogviszonyban álló személy onnan származó éves jövedelme a köztársasági elnök tiszteletdíjának éves összegét ne haladhassa meg?” (2017)	46 875
„Egyetért-e Ön azzal, hogy december huszonegyedik munkaszüneti nap legyen?” (2017)	70 722
„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés írja elő a törvény alapján vagyonnyilatkozat-tételre kötelezett személyek vagyonnyilatkozataiban foglaltak helytállóságának rendszeres, kötelező, a hatósági nyilvántartásokban foglalt adatokkal való összevetéssel történő vizsgálatát?” (2017)	18
„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés helyezze hatályon kívül a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló 2017. évi LXXVI. törvényt?” (2017)	30 360
„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés írja elő a törvény alapján vagyonnyilatkozat-tételre kötelezett személyek vagyonnyilatkozataiban foglaltak helytállóságának rendszeres, kötelező, a hatósági nyilvántartásokban foglalt adatokkal való összevetéssel történő vizsgálatát?” (2023)	28
„Egyetért Ön azzal, hogy az üvegpalackok visszaválthatók legyenek?” (2023)	25
„Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés helyezze hatályon kívül a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről szóló 2006. évi LIII. törvényt?” (2023)	24

Forrás: www.valasztas.hu/orszagos-nepszavazasi-kezdemenyezesek

4. függelék: 2014–2023 között kitűzött helyi népszavazások

Év	Helyszín	Szervező/ terület- szervezési kérdés	Népszavazásra feltett kérdés	Népszavazás eredménye
2015	Budapest Főváros XII. kerület	képviselők ¼-e	„Egyetért-e Ön a Normafa területének helyreállításával a Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat Képviselő-testületének 10/2015. (I. 27.) számú határozatában foglaltak szerint?”	Érvénytelen népszavazás
2015	Méhkerék, Békés vármegye	magán- személy	„Egyetért-e azzal, hogy Méhkerék Község Román Nemzetiségi Települési Önkormányzat kezdeményezze a Méhkeréki Román Nemzetiségi Kétnyelvű Általános Iskola fenntartói jogának átvételét a 2016/2017-es tanévtől kezdődően?”	Érvényes, eredményes népszavazás
2016	Szentlőrinc-káta, Pest vármegye	terület- szervezési kérdés	„Egyetért-e azzal, hogy Szentlőrinc-káta község Jász-Nagykun-Szolnok megyéhez csatlakozzon?”	Érvénytelen népszavazás
2017	Algyő, Csongrád- Csanád vármegye	magán- személy	„Akarja-e Ön, hogy a K&P Chem Kft. az Algyő 01747/9 helyrajzi számú ingatlanon háztartás-vegyipari alapanyagokat előállító üzemet létesítsen?”	Érvénytelen népszavazás
2017	Berettyó- újfalu, Hajdú- Bihar vármegye	képviselők ¼-e	„Akarja-e Ön, hogy Berettyóújfalu Város Önkormányzata Képviselő-testülete a berettyóújfalu 335/10 hrsz-ú ingatlan büntetés-végrehajtási egészségügyi központ kialakítása céljából történő állami tulajdonba adásáról szóló 107/2017. (V. 25.) önkormányzati határozatot visszavonja?”	Érvénytelen népszavazás
2017	Felsőrajk, Zala vármegye	magán- személy	„Egyetért-e Ön azzal, hogy Felsőrajk község Önkormányzata a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által benyújtandó EFOP-2.2.2-17 »Intézményi ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való áttérés fejlesztése, -intézményi férőhely kiváltás« tárgyú pályázat megvalósításának céljából az önkormányzat tulajdonát képező ingatlanokat biztosítsa a pályázó részére?”	Érvénytelen népszavazás
2018	Budapest VII. kerület	képviselők ¼-e	„Egyetért-e Ön azzal, hogy Budapest Főváros VII. Kerület Erzsébetvárosi Önkormányzat Képviselő-testülete Budapest VII. kerület Károly körút- Király utca- Erzsébet körút- Rákóczi út által határolt területén úgy szabályozza az üzletek nyitvatartási rendjét, hogy a vendéglátást folytató üzletek 24.00 óra és 6.00 óra között nem tarthatnak nyitva?”	Érvénytelen népszavazás
2018	Kerepes, Pest vármegye	magán- személy	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a Szilasi rétként ismert terület bármely telkén Kerepes Város Önkormányzat Képviselő-testületének 207/2017.(VI.27.) Kt. határozatában meghatározott önkormányzati tulajdonú telkeket is beleértve, orvosi rendelők épüljenek?”	Érvénytelen népszavazás
2018	Tolna- némedi, Tolna vármegye	magán- személy	„Akarja-e Ön, hogy Tolnanémedi Község Önkormányzatának Képviselő Testülete visszavonja a 25/2017./III.22./ ÖK számú határozatát, melyben intézményi férőhely kiváltásához ingatlant (5 db építési telket) biztosít.”	Érvénytelen népszavazás

2018	Madocsa, Tolna vármegye	magán-személy	„Támogatja-e Ön, hogy Madocsa Község közigazgatási területén homok- és kavicsbánya létesüljön?”	Érvényes és eredményes népszavazás
2018	Madocsa, Tolna vármegye	magán-személy	„Akarja-e Ön, hogy Madocsa Község Önkormányzatának Képviselő-testülete a településrendezési tervében tilalmazza a kavics- és homokbányászatot érintő külszíni bányatelek nyitását illetve fektetését Madocsa közigazgatási területén?”	Érvényes és eredményes népszavazás
2018	Pilisborosjenő, Pest vármegye	nincs adat	„Támogatja-e Ön az előző állapot visszaállítását a »Várvölgy« vonatkozásában a korábban hatályos HÉSZ szabályozásnak megfelelően, amennyiben a tulajdonosok a jelenleg Hatályos HÉSZ alapján benyújtott kártérítési igényüktől elállnak, melynek bírósági megítélése a község gazdálkodását ellehetetlenítené, és a lakosság terheit növelné.”	Érvénytelen népszavazás
2018	Szentkirály, Bács-Kiskun vármegye	képviselő-testület bizottsága	„Ön szerint az M44 gyorsút Szentkirály-Kecskemét leágazása létesítésével összefüggésben a Szentkirály közigazgatási területén áthaladó 4623. és 4622. jelű országos közutak fejlesztésének melyik változata szerint módosítsa a képviselő-testület a helyi településrendezési eszközöket az alábbiak közül: O I. változat: főúttá minősítés kétoldali szerviz utakkal és belterületi elkerüléssel; O II. változat: mellékút kerékpárúttal a belterületen át; O II.a. változat: mellékút kerékpárúttal és belterületi elkerüléssel?”	Érvényes és eredményes népszavazás
2018	Komló, Baranya vármegye	terület-szervezési kérdés	„Egyetért-e Ön azzal, hogy Komló Város Önkormányzata Mánfa Község Önkormányzatával területcserére vonatkozó megállapodást kössön, melynek alapján a 2019. évi általános önkormányzati választás napjával a mánfai 0309/1-25, 0310/1-11, 0310/13-14, 0311, 0312/1-4, 0313/1, 0314-0315, 0318, 0321/1, 0322/1-26, 0323-0325, 0326/1-2, 0326/4-6, 0327, 0339/2, 0339/8, 0380/2, 0380/8-23, 0382-0383, 0384/1-3, 0385-0393, 0394/2, 0396-0398, 0400, 0459/4 helyrajzi szám alatti területek Komló város közigazgatási területéhez, a komlói 0411-0424, 0425/1-2, 0426-0431, 0433-0441, 0442/1-13, 0443, 0444/1-10, 0445, 0446/1-10, 0447, 0448/1-9, 0449, 0450/1-7, 0451 helyrajzi szám alatti területek – így az Ön által lakott ingatlan is – Mánfa község közigazgatási területéhez kerüljenek átcsatolásra?”	Érvényes és eredményes népszavazás
2018	Mánfa, Baranya vármegye	terület-szervezési kérdés	„Egyetért-e Ön azzal, hogy Mánfa Község Önkormányzata Komló Város Önkormányzatával területcserére vonatkozó megállapodást kössön, melynek alapján a 2019. évi általános önkormányzati választás napjával a komlói 0411-0424, 0425/1-2, 0426-0431, 0433-0441, 0442/1-13, 0443, 0444/1-10, 0445, 0446/1-10, 0447, 0448/1-9, 0449, 0450/1-7, 0451 helyrajzi szám alatti területek Mánfa község közigazgatási területéhez, a mánfai 0309/1-25, 0310/1-11, 0310/13-14, 0311, 0312/1-4, 0313/1, 0314-0315, 0318, 0321/1, 0322/1-26, 0323-0325, 0326/1-2, 0326/4-6, 0327, 0339/2, 0339/8, 0380/2, 0380/8-23, 0382-0383, 0384/1-3, 0385-0393, 0394/2, 0396-0398, 0400, 0459/4 helyrajzi számalatti területek – így az Ön által lakott ingatlan is – Komló város közigazgatási területéhez kerüljenek átcsatolásra?”	Érvényes és eredményes népszavazás

2019	Révfülp, Veszprém vármegye	magán-személy	„Akarja-e Ön, hogy Révfülöp vízparti központjában, a móló és a futballpálya közötti öblöt az eddigi funkciója helyett teljes területén 133 db vitorlánhajó téli-nyári vízen-tárolására alkalmas vitorlásokikötővé alakítsák át, ehhez a vízbe ív alakú, az ívével a nagymólón is túlnyúló, 180 m hosszúságú, betonoszlopokkal és szádfalakkal megtámasztott, 16.000 m ³ terméskövet tartalmazó kőgátat építsenek, a vízfelületre 600 m ² felületen úszó-pontonokat telepítsenek, a téli vízbefagyás ellen a hajókat szivattyús vízcirkuláló csővezetékekkel vegyék körül, a parton különböző kikötőkiszolgáló létesítményeket, köztük a Nadas borozó mellé mobil hajókiemelő darut telepítsenek, a füves partot a hajók oda és elszállítására, ki-be emelésére használják, és kizárólag a vitorlásokikötőt használóknak 101 db-os autóparkoló létesítsenek?”	Érvénytelen népszavazás
2019	Velence, Fejér vármegye	magán-személy	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a Helyi Építési Szabályzatot és a Velencei Településrendezési Eszközöket Velence Város Önkormányzat Képviselő-testülete úgy módosítsa, hogy semmit ne lehessen a Velence Korzó területén építeni?”	Érvénytelen népszavazás
2022	Biatorbágy, Pest vármegye	képviselők ¼-e	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a Budapest-Balaton kerékpárút Biatorbágy belterületi szakasza ne a Szabadság út – Nagy utca nyomvonalon kerüljön kiépítésre?”	Érvénytelen népszavazás
2022	Tata, Komárom-Esztergom vármegye	magán-személy	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a Tata, 1841 hrsz-ú (Esterházy műemlék lóistálló és lovas pálya) ingatlanra vonatkozóan telkeken gépjármű-közlekedésre alkalmas út ne épüljön, és az ott már meglévő utat se lehessen kiszélesíteni?”	Érvénytelen népszavazás
2022	Tata, Komárom-Esztergom vármegye	magán-személy	„Egyetért-e Ön azzal, hogy a Tata, 1841 hrsz-ú (Esterházy műemlék lóistálló és lovas pálya) ingatlanra vonatkozóan a város településképi rendelete (29/2018. [XII. 20.] és helyi építési szabályzata (38/2005. [XII. 6.]) a 2020. február 28-án hatályos állapotában maradjon?”	Érvénytelen népszavazás
2022	Tata, Komárom-Esztergom vármegye	magán-személy	„Egyetért-e Ön azzal, hogy Tata Város Önkormányzata ne köthesse településfejlesztési szerződést a Tatai Öreg-tó Természetvédelmi Területén létesülő beruházáshoz kapcsolódóan, megőrizve ezzel a terület természeti és épített értékeit?”	Érvénytelen népszavazás
2022	Bezenye, Győr-Moson-Sopron vármegye	magán-személy	„Akarja-e Ön, hogy a bezenyei mezőgazdasági termelősövetkezet területén több, mint 100 lakótelek kerüljön kialakításra?”	Érvénytelen népszavazás
2022	Boncod-földe, Zala vármegye	magán-személy	„Egyetért-e Ön azzal, hogy Boncodfölde Község belterületén és külterületén távközlési antennatartó torony épülhessen?”	Érvényes és eredményes népszavazás
2023	Pilismarót, Komárom-Esztergom vármegye	képviselők ¼-e	„Egyetért-e Ön azzal, hogy Pilismarót község közigazgatási területén külfejtéses bányászati tevékenységet végezzenek, és ennek érdekében Pilismarót Község Önkormányzat Képviselőtestülete a bányászati tevékenységgel igénybe venni tervezett területet a településrendezési tervben nyersanyag-kitermelés (bánya) vagy nyersanyag-feldolgozás céljára szolgáló különleges beépítésre szánt vagy beépítésre nem szánt övezetbe sorolja?”	Érvénytelen népszavazás